

Leerjaar
5

LEZEN

doet je goed

Handleiding

voor de leesboeken 5A, 5B en 5C

Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, 2022

VOORWOORD

De leesmethode “Lezen doet je goed” is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (MINOWC), in het kader van het project ‘Content for Reading Books and Teaching Guides’ van het Second Basic Education Improvement Program (BEIP).

Deze leesmethode vervangt de methode “Van hier en daar en overal” en een deel van de methode “Ik hoor, ik kijk, ik lees”.

Bij de ontwikkeling van de methode “Lezen doet je goed” is veel gebruik gemaakt van de overzichtelijke opbouw van “Ik hoor, ik kijk, ik lees”. De verhaaltteksten zijn in bewerkte vorm weer opgenomen of hebben inspiratie gegeven voor nieuwe teksten.

Uit de methode Van hier en daar en overal is een deel van de verhalen, in bewerkte vorm, weer opgenomen in Lezen doet je goed.

De opdracht tot ontwikkelen van een nieuwe leesmethode omvatte het ontwikkelen van een systeem van leesniveaus, het samenstellen van leesboeken voor leerlingen en het schrijven van handleidingen voor de leerkrachten.

“Lezen doet je goed” is een methode geworden waar gewerkt wordt met een duidelijk onderscheid in leesniveaus. De leesniveaus zijn grotendeels gebaseerd op inzichten uit studie van het Surinaamse leesonderwijs. Daarnaast zijn in Suriname toepasbare ideeën van internationale leessystemen meegenomen. Een groot voordeel van de indeling in leesniveaus is de koppeling aan evaluatieve testen. De methode heeft dan ook in de handleidingen gedetailleerde informatie over het afnemen van leestesten die horen bij de verschillende niveaus.

Zowel de leesniveaus als de handleidingen zijn in focusgroepmeetings voorgelegd aan stakeholders bij het leesonderwijs in Suriname. De inzichten die zijn verkregen uit de focusgroepen zijn meegenomen in de definitieve uitwerking van de methode.

Een extra woord van dank gaat uit naar Sunita Pachai-Khedoe, Ina Ramautar Dhanikasing, Marcia Holwijn en Cécile Cappetti. De eerste drie hebben geparticipeerd in de focusgroepen en daarna ook als meezer de handleiding becommentarieerd. Cécile Cappetti heeft meegedacht over de visie achter de leesniveaus en meegezocht naar literatuur over leesonderwijs. Het resultaat ligt nu voor u. Wij hopen dat het voor iedere leerkracht een inspiratiebron mag zijn om het leesonderwijs goed en plezierig te verzorgen.

Ismene Krishnadath
Projectleider ‘Content for Reading Books and Teaching Guides’

© Copyright 2022
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen.
Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Inleiding	4
Hoofdstuk 2 De leesniveaus voor leerjaar 5	
2.1 Inleiding	7
2.2 Leesniveau 5A	9
2.3 Leesniveau 5B	9
2.4 Leesniveau 5C	9
Hoofdstuk 3 Werkvormen	
3.1 Inleiding	12
3.2 Vloeiend Lezen	12
3.3 Theaterlezen	14
3.4 Voorlezen	14
3.5 Poëzievoordracht	15
3.6 Stillezen	15
Hoofdstuk 4 Voorbeeldlessen Leerjaar 4	
4.1 Inleiding	18
4.2 Voorbeeldles Vloeiend Lezen	18
4.3 Voorbeeldles Theaterlezen	21
4.4 Voorbeeldles Voorlezen	24
4.5 Voorbeeldles Poëzievoordracht	26
4.6 Voorbeeldles Stillezen	28
Hoofdstuk 5 Overzicht van de lessen	
5.1 Inleiding	32
5.2 Lessenoverzicht niveau 5A	32
5.3 Lessenoverzicht niveau 5B	40
5.4 Lessenoverzicht niveau 5C	46
Hoofdstuk 6 Testen en leerlingbegeleiding	
6.1 Inleiding	54
6.2 Test voor niveau 5A	54
6.3 Test voor niveau 5B	54
6.4 Test voor niveau 5C	62
Bronnen	68
Bijlage A: Woordenschatlijsten niveau 5A, 5B, 5C	70
Bijlage B: Leesniveaus van Lezen doet je goed	76

INLEIDING

Doel

Deze handleiding maakt deel uit van de leesmethode *Lezen doet je goed*. Deze leesmethode is bestemd voor leerjaar 4 tot en met 8 van het basisonderwijs in Suriname. Voor elk leerjaar zijn er drie leesboeken voor de leerlingen en een handleiding voor de leerkracht ontwikkeld.

De methode is uitgewerkt aan de hand van leesniveaus en bouwt voort op het voorbereidend en aanvankelijk lezen dat in de voorgaande leerjaren is verzorgd.

Op het eerste en tweede niveau, 4A en 4B, wordt nog veel aandacht besteed aan woordcategorieën, die in de laatste periode van leerjaar 3 aan de orde zijn geweest.

Tot en met leerjaar 6 richten de niveaus (4C, 5A, 5B, 5C, 6A, 6B, 6C) zich op technische aspecten van het voortgezet lezen. Daarna gaat het vooral om het ontwikkelen van een positieve leesattitude (7A, 7B, 7C, 8A, 8B). In de bijlage bij deze handleiding wordt een uitgebreider overzicht gegeven van de niveaus.

Het doel van de leesmethode is;

- het verder ontwikkelen van de leescompetenties, zodat de leerling zelfstandig teksten op het hoogste niveau (8B) kan lezen;
- het bevorderen van een positieve leesattitude bij de leerlingen.

De methode richt zich op het ontwikkelen van leescompetenties in de Nederlandse taal. Uiteraard wordt er rekening gehouden met specifieke taalaspecten die te maken hebben met de Surinaamse taalrealiteit.

In Suriname wordt het Surinaams-Nederlands (SN) gebruikt.

Het SN verschilt in bepaalde opzichten van de andere varianten van het Nederlands. In het lexicon zien we bijv. typische SN-woorden waarmee kinderen in Suriname objecten en concepten uit hun leefomgeving benoemen. Verder kan er ook niet aan voorbij worden gegaan dat Suriname een meertalige samenleving is. Leerlingen komen dagelijks in aanraking met andere talen dan de schooltaal. Vooral in het mondeling taalgebruik worden de talen met elkaar verweven. In de teksten in de leesboeken wordt mondeling taalgebruik vaak weergegeven in de directe rede, in citaten van de verhaalpersonages.

Bij de spelling is in eerste instantie uitgegaan van de *Woordenlijst Nederlandse taal*, beter bekend als het Groene Boekje. Bij Surinaams-Nederlandse woorden die zijn opgenomen in het Groene Boekje is die spelling gebruikt. Voor SN-woorden die niet in het Groene Boekje voorkomen, is het *Woordenboek van de Surinaamse Bijdrage aan de Nederlandse Taal en Carisur Culinair Dictionaire* geraadpleegd. Voor het Sranan zijn De spelling van het Sranan en het Sranan-Nederlands woordenboek op het internet geraadpleegd. Voor Sarnámi is de woordenlijst in *Sarnámi woordenschat* geraadpleegd. Voor de overige talen zijn internetbronnen geraadpleegd.

Bij de keuze van de teksten is er gelet op een aantal criteria.

In de leesboeken zijn teksten opgenomen die bijdragen aan:

- algemene kennisontwikkeling;
- een positieve attitudevorming, in lijn met richtlijnen die voortvloeien uit het nationaal onderwijsbeleid en internationale beleidsdocumenten die door Suriname zijn geratificeerd;
- culturele geletterdheid, met name kennis van nationaal en internationaal cultureel erfgoed;

- het bewustzijn van ons groen erfgoed, omdat Suriname het groenste land op aarde is, en natuur en milieu behoren tot de belangrijke issues van de huidige en komende generaties;
- leesplezier, al dan niet door gebruik van activerende werkvormen;
- literatuureducatie, met poëzie en een variëteit aan verhaalgenres.

Deze handleiding hoort bij de leesboeken op niveau 5A, 5B en 5C. Deze leesniveaus worden beschreven in het tweede hoofdstuk.

In hoofdstuk 3 worden leeswerkvormen beschreven die gebruikt kunnen worden in leerjaar 5. Het gaat om Vloeiend Lezen, Theaterlezen, Voorlezen, Poëzievoordracht en Stillezen.

In hoofdstuk 5 is van elke werkvorm een voorbeeldles uitgewerkt. Aan de hand van de voorbeelden en de informatie in hoofdstuk 5 kan de leerkracht zijn eigen lesplannen opstellen.

Hoofdstuk 5 geeft een schematisch overzicht van alle lessen.

In het schema zijn de volgende punten opgenomen:

- het nummer van de les;
- de titel van de les;
- de aanbevolen werkvorm(en);
- woordenschat, achtergrondinformatie en tips.

Bij de woordenschat zijn 5 Nederlandse woorden uit de tekst aangestipt, als suggestie om aandacht aan te besteden. De leerkracht is vrij deze lijst te wijzigen en/of aan te vullen, naar behoefte van zijn leerlingengroep. Verder staan bij de woordenschat ook de Surinaams-Nederlandse (SN) woorden en (leen)woorden uit andere talen. Bij de achtergrondinformatie wordt er iets dieper ingegaan op een woord uit de tekst, of er wordt informatie gegeven die betrekking heeft op de tekst in zijn totaliteit. De tips geven suggesties voor gesprekken voor en na de les. Het gaat hier om suggesties. De leerkracht wordt van harte aanbevolen ook eigen creatieve ideeën uit te proberen.

Hoofdstuk 6 richt zich op de evaluatie. Bij elk niveau horen twee testen, een mondelinge en een schriftelijke. De testen voor leerjaar 5 kunnen gebruikt worden om een leescijfer te berekenen. Nog belangrijker is hun diagnostische waarde. Aan de hand van de scoreresultaten kan nagegaan worden welke leesaspecten de leerling nogmaals moet oefenen, al dan niet met extra begeleiding.

De handleiding wordt afgesloten met een bronnenlijst en twee bijlagen. Bijlage A geeft een overzicht van de woorden die bij de woordenschat zijn opgenomen.

Bijlage B is een overzicht van de leesniveaus over alle leerjaren.

2.1 Inleiding

2.1 Inleiding

De methode *Lezen doet je goed*, die bestemd is voor leerjaar 4 tot en met 8 van de Surinaamse basisschool, hanteert voor de indeling van teksten verschillende leesniveaus. Voor leerjaar 5 zijn niveau 5A, 5B en 5C van toepassing.

Het proces van leren lezen wordt verdeeld in verschillende fasen: voorbereidend lezen, aanvankelijk lezen en voortgezet lezen. Het voorbereidend lezen start al vanaf leerjaar 1, en gaat geleidelijk met auditieve oefeningen in leerjaar 2 over naar aanvankelijk lezen. De koppeling van grafemen (geschreven tekens) en fonemen (klanken), het zogenaamde decoderen, vindt volop plaats in leerjaar 3. In leerjaar 4 is op niveau 4A en 4B ook aandacht voor het aanvankelijk lezen. Op deze niveaus worden de complexere grafeemfoneemcombinaties herhaald.

Vanaf niveau 4C is de focus gericht op het voortgezet lezen. Het blijft belangrijk voor ogen te houden dat de leesvaardigheid grotendeels een geautomatiseerde cognitieve competentie is. De automatisering heeft niet alleen betrekking op losse woorden, maar ook op zinnen. Bij het lezen van een zin moet de lezer niet alleen de woorden herkennen en betekenis geven, maar ook de plaats van het woord in de zin kunnen aanduiden en de leestekens interpreteren. Dit moet uiteindelijk zo snel gebeuren dat we het een automatisme kunnen noemen. Bij het leren van automatisen is oefening erg belangrijk. De leerling moet de gelegenheid krijgen om vaak te lezen uit een ruim en gevarieerd aanbod van leesteksten.

Populair gezegd spreekt men van 'leeskilometers maken'. Vanaf leesniveau 4C hebben de leesboeken geen woordrijen meer. De teksten worden in verhaalvorm, als theatertekst, of als poëzie aangeboden.

De opbouw in niveaus voor technisch lezen, wordt bepaald door de lengte van de teksten en het gemiddeld aantal woorden per zin.

Dit betekent dat de leerling steeds langere zinnen en langere teksten binnen een bepaalde tijd zal moeten verwerken.

Hoewel er geen woordrijen meer worden gegeven, blijft het belangrijk ook aandacht te geven aan woorden waar de leerlingen moeite mee hebben. Dit is een aspect van differentiatie, gezien de grote variatie in de leerlingenpopulatie. Als de leerkracht constateert dat een leerling moeite heeft met de uitspraak van het woord, moet de leerkracht de techniek van modelleren toepassen. Dit is niets anders dan dat de leerkracht de uitspraak van het woord voordoet en laat nazeggen.

Het laatste deel van het automatiseringsproces is interpretatie. De lezer geeft betekenis aan datgene wat op papier staat. In de methode *Lezen doet je goed*, wordt dit onderdeel gekoppeld aan de uitbreiding van de woordenschat en het bespreken van de tekst tijdens de introductie en de afronding van de leesles. Er worden per les een aantal woorden aangestipt met het advies aan de leerkracht de woorden te bespreken.

De leerkracht kan op basis van de beginsituatie van zijn leerlingengroep ervoor kiezen om andere woorden te behandelen.

De aangestipte woorden worden niet uitgelegd in deze handleiding. Er wordt van de leerkracht verwacht dat hij voldoende onderlegd is in het opzoeken en uitleggen van woordbetekenissen.

Het oplezen van teksten is een noodzakelijk onderdeel in het proces van automatisering. Het ondersteunt de herkenning van woordbeelden. Toch moet het oplezen van teksten afgebouwd worden. Het uitspreken van de tekst vertraagt namelijk de leeshandeling. Op niveau 4C is al een aanloop genomen naar stillezen. Dit wordt voortgezet in leerjaar 5. In de onderstaande paragrafen worden de leesniveaus van leerjaar 5 beschreven..

2.2 Leesniveau 5A

Op dit niveau is er sprake van voortgezet lezen. Bij het vloeiend lezen van een tekst wordt gelet op:

- volume; de leerling moet verstaanbaar lezen;
- tempo; de leerling moet de tekst vlot kunnen lezen;
- articulatie; de leerling moet de woorden goed kunnen uitspreken;
- intonatie; de leerling moet bij het lezen de leestekens in acht nemen en waar nodig stemvariatie kunnen toepassen.

Op niveau 4C zijn teksten opgenomen met woorden uit het Sranan en het Engels. Dit wordt voortgezet op niveau 5A. Daarnaast komen er in de teksten ook woorden voor uit het Sarnámi, het Okanisi, het Javaans en het Saramaccaans. Verder zijn er leenwoorden uit andere niet-Surinaamse talen. De uitspraak van deze woorden wordt door de leerkracht voorgedaan.

2.2 Leesniveau 5A

LEZEN *doet je goed*

Leesboek voor het basisonderwijs

Op niveau 5A besteden we op twee manieren expliciet aandacht aan literatuuronderwijs. In de eerste plaats zijn er drie teksten opgenomen met beginrijm. Beginrijm of alliteratie, is een vorm van poëzie waarbij de beginklanken in de versregels overeenkomen. Dit kan binnen dezelfde versregel, maar ook in opeenvolgende versregels. In de tweede plaats wordt het dramascript geïntroduceerd met de werkvorm theaterlezen.

Toneelteksten vormen een vast onderdeel van de literatuur. Bij theaterlezen krijgen verschillende leerlingen een rol toegewezen. De tekst bij de rol moet opgelezen worden met de juiste intonatie. Uit de intonatie moet blijken dat de leerling zich goed heeft ingeleefd in de rol. Hierdoor kan de leerling enerzijds zijn technische leesvaardigheid oefenen en anderzijds breidt hij zijn tekstbegrip uit. Een deel van de theatertekst bestaat uit instructies of uitleg van de situatie. Deze tekstdelen zijn schuingedrukt. Die moeten niet worden opgelezen. Uit de mimiek, pantomimiek en intonatie van de leerlingen moet blijken of zij deze tekstdelen hebben begrepen. Bij theaterlezen worden vloeiend lezen en stillezen dus gecombineerd. Verder besteden we met theaterlezen expliciet aandacht aan de empathische ontwikkeling van de leerling. Deze krijgt in zijn (theater)rol de mogelijkheid zich in te leven in de gevoelens van anderen.

Op niveau 4C is een aanvang gemaakt met het stillezen. Dit wordt voortgezet op de verschillende niveaus van de volgende leerjaren. De leerling moet wennen aan de overgang van lezen waarbij hij de tekst moet uitspreken naar lezen zonder de tekst uit te spreken. Het proces van leren lezen duurt een aantal jaren. Het moet er uiteindelijk toe leiden dat een leerling automatisch betekenis geeft aan woord- en zinsbeelden (geschreven tekst) die als zintuiglijke prikkels de hersenen binnenkomen. Het uitspreken van teksten is een hulpmiddel in het leerproces. Als het uitspreken niet meer nodig is, wordt de informatie sneller verwerkt. Ook hier geldt: oefening baart kunst. Op leesniveau 5A is de maximale lengte van de verhaaltteksten 600 woorden. Het gemiddeld aantal woorden per zin is 7 tot 8.

De doelen op leesniveau 5A voor technisch lezen zijn:

De leerling moet:

- de aangeboden teksten vlot en verstaanbaar kunnen lezen, met een correcte articulatie en juiste interpretatie van de leestekens. Er wordt expliciet gelet op de juiste articulatie van woorden uit verschillende Surinaamse talen en andere vreemde talen;
- de aangeboden teksten kunnen lezen zonder de tekst uit te spreken.

Om deze doelen te testen worden in paragraaf 6.2 testen aangeboden. Hoewel de methode geen testen voor begrijpend lezen en attitudevorming aanbiedt, ondersteunt de methode wel het begrijpend lezen en de empathische ontwikkeling van de leerling. De juiste intonatie en interpretatie van leestekens helpen bij het begrijpen van de tekst. Zij reiken de leerling ook handvaten aan om zich beter in te leven in de tekst.

Verder wil de methode ook langzaamaan literaire concepten introduceren. Op dit niveau wordt het vers met beginrijm behandeld.

Aanvullende doelen op leesniveau 5A zijn dus dat de leerling:

- de tekst moet begrijpen;
- zich moet kunnen inleven in een tekst;
- beginrijm in een tekst moet kunnen herkennen.

Er zijn 35 teksten samengesteld voor dit niveau: 3 gedichten, 9 theater-teksten en 23 verhalende teksten. De inhoud van de teksten sluit aan bij de beleavingswereld van de leerling. Er worden verhalen geïntroduceerd, die ook de minder prettige dingen in het leven laten zien. In de tekst *Waarom moest je weg?* vraagt een kind zich af waarom de vader het gezin heeft verlaten. In *Opa is alleen* praat een tante met een kind over een gebroken relatie. De teksten ondersteunen een empathische ontwikkeling, waarbij het kind leert omgaan met gevoelens van verdriet en eenzaamheid.

2.3 Leesniveau 5B

Op dit niveau gaan de leerlingen door met oefenen van het voortgezet lezen. Het belangrijkste verschil met het voorgaande niveau ligt in de lengte van de teksten en zinnen.

De tekstlengte van de verhalen ligt tussen de 500 en 750 woorden. De gemiddelde zinslengte is 8 woorden.

De doelen op technisch leesniveau 5B zijn:

- de aangeboden verhalen en gedichten vlot en verstaanbaar kunnen lezen, met een correcte articulatie en juiste interpretatie van de leestekens;
- de aangeboden verhalen en gedichten kunnen lezen zonder de tekst uit te spreken;

Om deze doelen te testen worden in paragraaf 6.3 testen aangeboden. Net als bij niveau 5A heeft 5B aanvullende doelen die zich richten op het begrijpend lezen en de empathische ontwikkeling. Ook wordt op dit niveau weer aandacht besteed aan literaire concepten. Het betreft hier een herhaling van het concept van eindrijm.

De aanvullende doelen op leesniveau 5 zijn dat de leerling:

- de tekst moet begrijpen;
- zich moet kunnen inleven in een tekst;
- eindrijm in een tekst moet kunnen herkennen.

Er zijn 34 teksten samengesteld voor dit niveau. Het gaat om 28 verhalen, 3 theaterteksten en 3 gedichten. De meeste verhalen spelen zich af in Suriname. Daarnaast worden, vooruitlopend op niveau 5C, langzaam volksverhalen geïntroduceerd van buiten Suriname. Het gaat om Twee mannen en een ezel, Het boekje van Zao Chang en De spiegel.

2.4 Leesniveau 5C

Ook op dit niveau gaan de leerlingen door met oefenen van het voortgezet lezen. De belangrijkste verschillen met het voorgaande niveau zijn:

- de tekstlengte van de verhalen ligt tussen de 700 en 950 woorden.

De gemiddelde zinslengte is 8 tot 9 woorden;

De doelen op leesniveau 4C

2.3 Leesniveau 5B

2.4 Leesniveau 5C

Doel

- de theoretische introductie van het sprookje en de fabel;
- de theoretische introductie van de versvormen elfje, haiku en limerick.

De doelen op technisch leesniveau 5C zijn, dat de leerling:

- de aangeboden verhalen en gedichten vlot en verstaanbaar moet kunnen lezen, met een correcte articulatie en juiste interpretatie van de leestekens;
- de aangeboden verhalen en gedichten moet kunnen lezen zonder de tekst uit te spreken;

Om deze doelen te testen worden in paragraaf 6.4 testen aangeboden.

Net als bij niveau 5A en 5B heeft 5C aanvullende doelen die zich richten op het begrijpend lezen en de empathische ontwikkeling. Ook wordt op dit niveau weer aandacht besteed aan literaire concepten. Bij de verhalen gaat het om de concepten sprookje en fabel. Bij de gedichten worden het elfje, de haiku en de limerick behandeld. Het concept van een elfje is reeds in leerjaar 4 bij het vak Taal behandeld. Wat het concept betreft, is dit dus een herhaling. De leerlingen leren wel nieuwe elfjes kennen en zelf schrijven.

De aanvullende doelen op leesniveau 5A zijn dat de leerling:

- de tekst moet begrijpen;
- zich moet kunnen inleven in een tekst;
- elfjes, haiku's en limericks moet kunnen herkennen;
- een sprookje en een fabel moet kunnen herkennen.

Er zijn 34 teksten samengesteld voor dit niveau: 31 sprookjes of fabels en 3 samengestelde teksten met in totaal elf gedichten. Een deel van de teksten is geschreven door Surinaamse auteurs. Een ander deel betreft nationale en internationale volksverhalen. De teksten uit de laatste categorie zijn speciaal voor de methode Lezen doet je goed bewerkt door Surinaamse auteurs.

Inleiding**3.1 Inleiding**

In de methode *Lezen doet je goed* wordt ervan uitgegaan dat de leerkracht bekend is met algemene didactische werkvormen en technieken. Een didactische techniek die goed toepasbaar is in het leesonderwijs is modelleren. De leerkracht leest een woord, zinsdeel of zin op de juiste wijze voor. De leerling krijgt hierbij dus een voorbeeld (een model), dat nagedaan moet worden. In leerjaar vijf heeft deze techniek extra meerwaarde bij het differentiëren. Individuele leerlingen of groepjes van leerlingen die moeite hebben met vloeiend lezen van een woord, zinsdeel of zin, kunnen met deze eenvoudige techniek goed op weg worden geholpen.

Verder zijn er specifieke leeswerkvormen. Niet elke werkvorm is geschikt voor elk niveau. In leerjaar vijf worden de volgende werkvormen aanbevolen:

- Vloeiend Lezen
- Theaterlezen
- Voorlezen
- Poëzievoordracht
- Stillezen

Hieronder worden deze werkvormen verder beschreven. De beschrijving bestaat steeds uit de volgende onderdelen:

- omschrijving;
- doel(en);
- voorwaarden;
- variaties.

3.2 Vloeiend Lezen**3.2 Vloeiend Lezen****- Omschrijving**

Bij deze werkvorm krijgt de leerling de beurt om een stuk tekst hardop te lezen. De leerkracht geeft feedback op de criteria van vloeiend lezen. Vloeiend Lezen is een werkvorm die wordt toegepast bij het voortgezet lezen.

- Doel

De leerling moet de tekst verstaanbaar en vlot kunnen lezen met de juiste intonatie en inachtneming van de leestekens. De woorden moeten correct worden uitgesproken.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- o De leesteksten worden gekozen aan de hand van het leesniveau van de leerling.
- o De leerkracht zorgt voor een rustige en ordelijke leesomgeving.

- Variaties

- o Individuele beurten zijn erg belangrijk bij deze werkvorm, maar de leerkracht kan ook een groep of de hele klas laten lezen. Als een hele klas moet lezen, kiest de leerkracht zinnen of korte alinea's. Het samen lezen heeft een sociale functie. Ook helpt het om zoveel mogelijk leerlingen leestijd te geven.
- o De plaats van de leerkracht kan ingenomen worden door een leesouder. In dit geval werkt de ouder met een groepje of een individuele leerling.

Doel

- o De school moet in dit geval voorzieningen treffen om leesouders bij de school te betrekken. De leesouders moeten een kleine training hebben gehad.
- o De leerkracht kan de leerlingen in duo's of groepen verdelen. Binnen de groep lezen en luisteren de leerlingen om de beurt. De leerkracht luistert bij elke groep een tijdje mee en geeft feedback.

3.3 Theaterlezen

- Bij deze werkvorm wordt een script gelezen. Er is met een rolverdeling aangegeven welke karakters welke delen van het script lezen. Het theaterlezen verloopt in verschillende fasen. In de eerste fase wordt het script in zijn totaliteit doorgenomen en als een gewone tekst gelezen. In de tweede fase wordt er uitleg gegeven over de tekst en de verschillende rollen. In de derde fase worden de rollen verdeeld en oefenen de leerlingen de hun toegewezen rollen. Tussen de teksten die de leerlingen in de hen toegewezen rol moeten lezen, staat vaak informatie over de setting, de mimiek of pantomimiek. Deze informatie is schuingedrukt en hoeft in principe niet hardop gelezen te worden. Wel moeten de lezers de informatie gebruiken om hun rol goed te vertolken. In de vierde fase worden individuele leerlingen aangewezen om de verschillende rollen te vertolken. Hierbij wordt er hardop gelezen, met de juiste intonatie, mimiek en pantomimiek volgens eigen interpretatie of volgens instructies in het script. In de vijfde en laatste fase wordt er door de leerkracht en leerlingen feedback gegeven op de scriptvertolking.

- Doel

De leerlingen moeten:

- o een theatertekst op niveau 5A, B of C kunnen interpreteren;
- o zich kunnen inleven in de rollen die horen bij deze teksten;
- o de tekst van elke rol vloeiend kunnen voordragen;
- o in een rol kunnen deelnemen aan een groepsvoordracht van de tekst.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- o De leesteksten worden gekozen aan de hand van het leesniveau en de belangstellingssfeer van de leerlingen. Als een tekst niet onmiddellijk in de belangstellingssfeer ligt, moet de leerkracht de belangstelling wekken met didactische interventies.
- o De leerkracht zorgt voor een veilige omgeving, waarin leerlingen niet bang zijn om de aangewezen rol voor te dragen;
- o De leerkracht zorgt ervoor dat feedback op de uitvoering van een rol op een positieve manier wordt ervaren.

- Variaties

- o Tussen de teksten die de leerlingen in de hen toegewezen rol moeten lezen, staat vaak informatie over de setting, de mimiek of pantomimiek. Deze informatie is schuingedrukt en hoeft in principe niet hardop gelezen te worden. Men kan er echter voor kiezen om een leerling deze informatie juist wel hardop te laten lezen. Hij krijgt dan de rol van verteller. Het kan ook leuk zijn de term uit de Javaanse theatertraditie hiervoor te gebruiken: *gunungan*.
- o De klas kan in groepen worden verdeeld, waarbij de groepen verschillende scripts krijgen om mee te werken.
- o Leerlingen kunnen een script vertolken. Hierbij wordt het verhaal dus uitgebeeld.

3.3 Theaterlezen

Doel

Voorwaarden

Variaties

3.4 Voorlezen

3.4 Voorlezen

- Omschrijving

Voorlezen is een werkvorm waarbij de leerkracht op de voorgrond staat. De leerkracht leest een tekst voor aan een groep leerlingen. De leerkracht bespreekt de tekst vóór en na het voorlezen.

- Doel

Met voorlezen beoogt de leerkracht vooral de leerlingen te laten genieten van een mooi voorgelezen tekst. Het gaat dus om het bevorderen van leesplezier.

Tegelijkertijd draagt het voorlezen bij aan de passieve taalvaardigheid en bouwt het een leestrategie op, waarbij het boek een vanzelfsprekende plaats krijgt in het leven van de leerling. Als leerlingen vaak worden voorgelezen, wordt er verwacht dat de leerlingen:

- o meer interesse tonen voor boeken;
- o vaker zelf boeken gaan lezen;
- o een grotere passieve woordenschat hebben.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- o De leerkracht staat bij deze werkvorm op de voorgrond.

Het is belangrijk dat hij de voorleesvaardigheid beheerst. Dit betekent vloeiend lezen met de juiste intonatie. Het is ook belangrijk dat met passie wordt voorgelezen. Met passie wordt bedoeld dat de belangrijkste emoties uit het verhaal tot uiting worden gebracht door stemgebruik, mimiek en pantomimiek.

- o De leerkracht moet een voorleesfeer creëren. Dit gebeurt in het voorgesprek. Hij introduceert het verhaal en vraagt de leerlingen om goed te luisteren. Een stimulerende inrichting van de leesomgeving helpt ook.

Sommige scholen hebben speciale taallokalen waar voorleeshoeken met gemakkelijke zitjes zijn ingericht.

- o De keuze van de tekst is erg belangrijk. De teksten moeten aansluiten bij de interesses van de leerlingen. De tekst moet niet te lang en niet te kort zijn.

Een te korte tekst geeft niet genoeg voorleesplezier. Bij een te lange tekst gaat de aandacht van de leerlingen verloren. Er is geen wet van Meden en Perzen die voorschrijft hoe lang een tekst moet zijn.

De leerkracht moet op basis van zijn ervaringen met zijn leerlingengroep inschatten hoe lang zij geconcentreerd kunnen luisteren.

- o Na het voorlezen moeten de leerlingen de gelegenheid krijgen zich te uiten.

De leerkracht helpt ze op weg met richtvragen, zoals 'Welk deel vond je spannend/saai/leuk?', 'Zou jij ook zo doen als de hoofdfiguur?', 'Heb je nieuwe woorden geleerd?'

- Variaties

- o Het voorlezen kan afgewisseld worden met vertellen. Hierbij worden de formuleringen in de tekst niet meer strak gevolgd. Het biedt de leerkracht de mogelijkheid om in te spelen op het begripsniveau van zijn publiek. Ook heeft hij meer mogelijkheden met mimiek en pantomimiek.

Doel

Voorwaarden

Variaties

- o Leerlingen kunnen ook getraind worden in voorleesvaardigheden. Het houden van voorleeswedstrijden tussen klassen/scholen is een leuke leesbevorderingsactiviteit.
- o Naast het voorlezen van losse teksten is het fijn om voor de oudere leerlingen een heel boek voor te lezen, in vervolgdelingen. Eindig dan elke keer met een cliffhanger. Hierdoor zullen de leerlingen uitkijken naar het volgende deel.

3.5 Poëzievoordracht

- Omschrijving

Bij deze werkvorm draagt de leerling een gedicht met passie voor. Met passie wordt bedoeld dat de belangrijkste emotie van het gedicht tot uiting wordt gebracht door stemgebruik, mimiek en pantomimiek. De leerkracht doet dit eerst voor. Na de modelvoordracht van de leerkracht wordt het gedicht besproken en krijgen de leerlingen de beurt om een voordracht te doen.

- Doelen

De leerlingen moeten:

- o een gedicht kunnen interpreteren;
- o de belangrijkste emotie in een gedicht kunnen herkennen en benoemen;
- o het gedicht met passie kunnen voordragen.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- o De leerkracht moet deze voordrachtvorm beheersen.
- o De gedichten worden gekozen aan de hand van het leesniveau en de belangstellingssfeer van de leerlingen. Als een tekst niet onmiddellijk in de belangstellingssfeer ligt, moet de leerkracht de belangstelling opwekken met didactische interventies.
- o De leerkracht zorgt voor een veilige omgeving, waarin een gepassioneerde voordracht als positief wordt ervaren door de toehoorders.
- o De leerkracht zorgt ervoor dat feedback op de voordracht op een positieve manier wordt ervaren.

- Variaties

- o In hogere leerjaren kan de leerkracht ervoor kiezen om geen modelvoordracht te doen. Vooral als het gaat om multi-interpretabele gedichten. De leerling krijgt de gelegenheid zijn eigen interpretatie te doen.
- o Sommige gedichten lenen zich voor groepsvoordracht, waarbij elk groepslid een deel voordraagt.
- o In de hogere leerjaren kan dit als individuele of groepsopdracht worden gegeven voor bijvoorbeeld een schoolfeest. Het resultaat (tekst van het gedicht / foto's) kan meegenomen worden in de portfolio.

3.6 Stillezen

- Omschrijving

Bij deze werkvorm wordt er niet hardop gelezen. De leerlingen lezen zelfstandig een (deel van een) tekst. Na het lezen volgt een vorm van verwerking van de tekst.

3.5 Poëzievoordracht

Omschrijving

Doelen

Voorwaarden

Variaties

3.6 Stillezen

Omschrijving

Doel

- Doel

Het uiteindelijke doel van stillezen is de automatische verwerking van woordbeelden door de hersenen. Door de werkvorm 'stillezen' steeds weer toe te passen, krijgt de leerling de gelegenheid het automatiseringsproces te doorlopen en te verfijnen. In de lagere leerjaren gaat het om korte teksten om de overgang van lezen en uitspreken van de tekst naar lezen zonder de tekst uit te spreken te vergemakkelijken. Er wordt gelet op leessnelheid, concentratievermogen en tekstbegrip. De leerling moet:

- o zelfstandig binnen vijftien minuten een tekst op niveau 5A, 5B of 5C kunnen stillezen en begrijpen

Voorwaarden

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- o De leerkracht zorgt voor een rustige en ordelijke leesomgeving.
- o Er is geen wet van Meden en Perzen die voorschrijft hoe lang het stillezen moet duren, maar de leerkracht schat op basis van zijn ervaringen in hoe lang de klas geconcentreerd kan stillezen.

Variaties

- Variaties

- o De variaties liggen vooral in de manier van verwerken van de tekst. Een simpele manier van voorlezen is het stellen van vragen over de tekst. Maar de leerkracht kan ook opdrachten hebben voorbereid. Deze opdrachten kunnen weer klassikaal, per groep of per leerling worden gegeven.
- o De leerlingen lezen niet allemaal dezelfde tekst. De opdrachten bij de verschillende teksten zijn verschillend. Hier is het goed mogelijk te differentiëren. Dit kan naar niveau, maar ook naar interesse.

4.1 Inleiding

Didactische aanpak

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden voorbeeldlessen gegeven. Aan de hand van deze voorbeeldlessen en het overzicht van lessen in het volgend hoofdstuk kan de leerkracht zelf een lesvoorbereiding maken voor de overige lessen. Er is bij de uitwerking gekozen voor zoveel mogelijk oefenleestijd voor de leerlingen. Bij het voortgezet lezen is oefening erg belangrijk om de leesvaardigheid uit te bouwen. De voorbeeldlessen dragen ideeën aan. Uiteraard mag de leerkracht eigen creatieve ideeën verwerken in de eigen lesvoorbereiding. Ook moet de leerkracht rekening houden met de specifieke eigenschappen van de groep waaraan les wordt gegeven. We denken hierbij aan de culturele- en taalachtergrond, de regio waar de school staat en de specifieke talenten en zwakheden van leerlingen. De voorbeeldlessen zijn uitgewerkt aan de hand van de volgende negen punten:

1. Beginsituatie
2. Lesdoel(en)
3. Voorbereiding en logistieke organisatie
4. Leermiddelen en overige materialen
5. Leerstofinhoud
6. Didactische aanpak
7. Zelfstandig werken
8. Feedback en Interactie
9. Afsluiting

4.2 Voorbeeldles Vloeiend Lezen

RED DE MANGROVE

Beginsituatie

Dit is les 21 in leesboek 5A. De leerlingen hebben vanaf leesboek 4C geoefend in vloeiend lezen. De teksten van leesboek 5A zijn tussen de 300 en 600 woorden. De gemiddelde zinslengte is 7 tot 8 woorden.

Lesdoelen

De leerling:

- kan een tekst van ongeveer 600 woorden en een gemiddelde zinslengte van 7 of 8 woorden, vloeiend lezen, en ook;
- niet-Nederlandse (leen)woorden in de tekst correct verklanken.

Voorbereiding en logistieke organisatie

U heeft de klas in groepen verdeeld, waarin zowel sterke als zwakke lezers voorkomen. U heeft de betekenis en uitspraak opgezocht van woorden die u zelf niet kent. U kan deze woorden uitleggen met voorbeelden.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 5A. Plaatjes van mangrove en de dieren die in de tekst voorkomen.

Leerstofinhoud

Tekst 21 uit het leesboek LEZEN DOET JE GOED, leesniveau 5A.

Beginsituatie

Lesdoelen

Voorbereiding en logistieke organisatie

Leermiddelen en overige materialen

Leerstofinhoud

RED DE MANGROVE!

Ben je weleens in het mangrovebos geweest? Nee? Dan heb je echt iets gemist. Het begint met de eerste zonnestraal. Dan hoor je ook de eerste plons in het water. Dan nog één en dan meer.

Het zijn de vissen. Tussen de mangrove hoor je ze zwemmen. De zwarte mangrove, die we 'parwa' noemen, is zo mooi. Zijn wortels staan stevig in de grond. Zij houden zand en modder vast. Zo valt de mangrove niet makkelijk om en beschermt hij het land tegen de zee.

De rest van de dieren wordt wakker. Je hoort vogels die hun veren schudden. Krabben rennen snel over de modder. De schildpad doet het heel rustig aan. Krabdagu's die dit alles volgen.

Het mooiste van al zijn de volwassen rode ibissen, met hun felrode veren en gebogen snabels. Hun kleintjes zijn nog niet zo mooi gekleurd.

Zij hebben een bruine kleur met een witte romp. Ook hun onderkant is wit. De ibissen staan bij elkaar in een groep. Op hun lange benen steken zij uit boven het watervlak.

"Papa, wat is er met ons huis gebeurd?"

Kleintje Krab wordt wakker van het brommende geluid van machines. Hij ziet een enorm monster met een groot hoofd en een lange arm.

Vader Krab heeft dit eerder gezien.

"Rennen, allemaal! Moeder, pak de kleintjes! Wegwezen!"

Zo snel als hun pootjes ze kunnen dragen, rennen de krabben over de modder naar veiligheid.

De grijparm verdwijnt in de modder en komt weer naar boven. Het heeft van alles opgeschept en laat een heel groot gat achter.

Vanachter een zwarte mangroveboom kijken de krabben huilend toe. Wat gebeurt er met hun bos?

"Hebben jullie het nieuws gehoord?", zegt Sew Krabdagu tegen Karan Schildpad.

"De krabben zijn hun huizen kwijt. Het grote monster is gisteren weer gekomen."

Bing Bij heeft het ook gezien.

"Nu is er een heel groot gat."

Iedereen is bang. De dieren wonen allemaal in de omgeving van de krabben.

"Er waren zoveel bomen daar", zegt Fred Ibis. "Hebben ze echt alles weggehaald?"

"Dat zei ik, toch? Er is daar nu een groot gat." Bing Bij vliegt luid zoemend heen en weer.

"Arme krabben, waar gaan zij dan wonen?", zucht Karan.

"Ze moesten een andere plek zoeken. Een paar wonen nu naast ons", zegt Sew.

"Dit kan zo echt niet doorgaan", zoemt Bing weer.

Fred Ibis trekt zijn poot op.

"Elk jaar komen wij hier naartoe en elk jaar zien wij een deel van het bos verdwijnen.

Straks moeten wij een andere plek opzoeken om te overwinteren. Hoe ver zullen we dan moeten vliegen? Het is best lastig. We zijn gewend aan deze plek."

Vader Krab is er intussen ook bij gekomen. Hij draait met zijn poten in de modder.

Hij weet niet wat te doen.

"Wij zijn maar dieren. Wat kunnen wij doen? Het is niet zo dat wij met het monster kunnen praten om ons met rust te laten", zegt hij.

Dan horen ze plotseling een fluisterstem. Het is de stem van de zwarte mangrove zelf.

Hun bladeren geven een suizende boodschap.

"Kijk daar!"

De dieren zien een groep mensen aankomen. Ze lopen naar het monster toe. Ze hebben grote spandoeken bij zich. Daarop kan je van alles lezen.

Didactische aanpak

MANGROVEBOSSEN BELANGRIJK VOOR ONZE KUST!

'ZE BESCHERMEN DE KUST TEGEN OVERSTROMING.'

'WIE GAAT ONS BESCHERMEN

ALS ALLE BOSSEN VERDWIJNEN?'

'WIJ MOETEN GOED ZORGEN VOOR

ONZE PLANTEN EN DIEREN.'

De mensen hangen twee spandoeken aan het hoofd van het monster. Andere doeken worden aan de mangrovebomen gehangen.

Opgewonden en met blijde gezichten kijken de dieren toe.

"Er is hoop", fluistert de zwarte mangrove.

Didactische aanpak

Een leuke introductie is het lied Parwabusi van Carla Lamsberg. Een ander idee is een klassengesprek rond de plaatjes die u aan de leerlingen laat zien. Richtvragen kunnen zijn:

- Wie kent de plant/het dier op dit plaatje? Wat kan je erover vertellen?
- Zijn dieren/planten belangrijk? Waarom wel of niet?

U let erop dat de leerlingen hun leesboek open hebben op de bladzijde van de les. De leerlingen voeren opdracht 1 en 2 uit. Terwijl de leerlingen bezig zijn met opdracht 1, loopt u langs en noteert de tekstdelen waar de leerlingen moeite mee hebben. U let er ook op dat de leerlingen op tijd van beurt verwisselen. U kunt om de twee minuten een signaal geven. Na opdracht 2 behandelt u de onbekende woorden. Daarna modelleert u de tekstdelen waar de leerlingen moeite mee hadden. U geeft beurten om de tekstdelen volgens uw model te lezen.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

Groepslezen. Om de beurt leest elke leerling een stukje van de tekst.

U kunt om de twee minuten een signaal geven om van beurt te wisselen.

De leerling moet verstaanbaar zijn voor de groep, maar de klas niet storen.

Opdracht 2

Elke leerling in de groep schrijft de woorden op die hij niet kent.

Feedback en interactie

U loopt langs de groepjes bij opdracht 1 en noteert de woorden en tekstdelen die niet vloeiend worden gelezen. U geeft complimentjes aan leerlingen die vloeiend lezen.

Afsluiting

U geeft beurten om de volgende vragen te beantwoorden:

- Waar speelt het verhaal zich af? (In het mangrovebos.)
- Noem een paar dieren die daar voorkomen. (Vissen, krabdag, krabben, bij, schildpad, vogels zoals ibissen.)
- Wat denk je dat het gele monster is? (Een graafmachine.)
- Wie komen de mangrove en de dieren redden. (Mensen)

Didactische aanpak

Zelfstandig werken

Feedback en interactie

Afsluiting

4.3 Voorbeeldles Theaterlezen

DE GEUR VAN MOPÉ

Beginsituatie

De leerlingen hebben in leerjaar 5 al kennisgemaakt met theaterlezen in les 3 en les 5. Deze les is les 10 in het leesboek 5A.

Lesdoelen

De leerling kan:

- zich inleven in een bepaalde verhaalrol en
- dit tot uiting brengen door stemgebruik, mimiek en pantomimiek.

Vorbereiding en logistieke organisatie

U heeft geoefend om de tekst met de juiste intonatie, mimiek en pantomimiek te lezen. U heeft voor deze les twee lesuren van 30 minuten uitgetrokken. Dit kunnen aaneengesloten lesuren zijn of twee losse lessen. U heeft de klas in groepen van zes verdeeld, waarin zowel sterke als zwakke lezers voorkomen. Voorin de klas is er ruimte om een rollenspel te doen.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 5A, plaatje van mopés, indien mogelijk echte mopés.

Introductie

U voert een klassengesprek over geuren en mopé. Richtvragen kunnen zijn:

- Noem eens iets dat stinkt. (Puf, verrot afval, dode dieren, etc)
- Noem eens iets dat lekker ruikt. (Parfum, lekker eten, bloemen etc)
- Wie heeft weleens mopé gegeten? Hoe smaakte het? Vond je het lekker?
- Heb je ook geroken aan de mopé? Hoe rook het? (Zuur-zoet)
- Hoe noemen we het als je aan iets lekkers denkt of iets lekkers ruikt en je het zo graag wilt eten dat het water in je mond komt? (Watertanden)

Leerstofinhoud

Tekst 10 uit het leesboek LEZEN DOET JE GOED, leesniveau 5A.

DE GEUR VAN MOPÉ

M= Mama O= Osei L= Lisa K=Kishan (buurjongen van Osei) S= sirene N= Náni (oma van Kishan)

M: Kijk nou, zo vervelend. Mijn borduurgaren is op. En deze pangi moet morgen klaar zijn. Alleen in de mall verkopen ze deze kleur garen.
Osei!!!

O: (*Osei komt aangerend.*) Ja ma, ik kom al.

M: Je moet op Lisa passen, want ik ga garen kopen.

O: Is goed ma. Ik let wel op Lisa.

(*Als mama weg is, pakt Lisa de pangi.*)

O: Nee Liesje, geef die pangi hier. Mama gaat boos worden als je ermee speelt, want ze is nog niet klaar ermee. (*Als hij de pangi wegtrekt, prikt een naald Lisa in haar vinger.*)

L: Au! Hoe...hoe.... Je hebt me pijn gedaan. Ik ga mama voor je zeggen dat je me pijn hebt gedaan. Hoe....

Beginsituatie

Lesdoelen

Vorbereiding en
logistieke organisatie

Leermiddelen en
overige materialen

Introductie

Leerstofinhoud

De geur van mopé

K: (*Komt binnen*). Waarom huilt Lisa zo? Niet huilen, meisje, want je bent een groot meisje toch. Lust je mopé? Kijk hier een lekkere mopé.
(*Lisa stopt met huilen en stopt de mopé in haar mond.*)

O: De geur van die mopé laat me watertanden man. Mag ik ook eentje?

K: Alsjeblieft, je hebt geluk. Dit is de laatste die ik bij me heb.

O: Lekker man, maar wel een beetje zurig.

K: Laten we meer halen. Als je moeder ze stooft met suiker worden ze zoet.

O: Ik kan niet weg, man, want ik moet op Lisa passen.

K: Die mopéboom is vlak om de hoek op het erf van mijn náni. We nemen Lisa mee. (*Als Osei, Kishan en Lisa de straat opgaan, horen ze een sirene.*)

S: leeeennnnngggggg jeee ieeennnnngggggg jeee ieeennnnngggggg jee
jee...

K: Wat is dat voor drukte in de straat van náni? Het is net voorbij haar huis. Er staat een politiewagen en een ambulance komt eraan gereden.

O: Er is een ongeluk gebeurd. Een auto heeft een bromfietser aangereden.

K: Mi gado! Die brommer is helemaal panya. Denk je dat die bromfietser dood is?

O: Nee, want ik zag net dat hij zijn arm even bewoog.

K: Gelukkig! Kijk, de mensen van de ambulance zetten hem op een brancard.

S: leeeennnnngggggg jeee ieeennnnngggggg jeee ieeennnnngggggg jee
(*Lisa is weggelopen zonder dat de jongens het hebben gemerkt.*)

O: Hé, waar is Lisa?

K: Ze stond vlak achter ons. Waar is ze zo snel gegaan?

K+O: Lisaaaaaaa!

O: (*Paniekerig*) Iemand heeft haar meegenomen.

K: Wie dan? Ik heb niemand zien weglopen met een meisje.

O: (*Osei wringt wanhopig zijn handen.*) Mijn moeder gaat me doodmaken als ik zonder Lisa thuiskom.

K: Laten we bij mijn náni gaan. Die weet misschien raad.
(*Ze maken de poort van náni open.*)

K: Hé, kijk eens wie daar is.

O: (*Hij rent naar Lisa.*) Lisa, wat doe je hier? Je hebt me laten schrikken hoor, toen ik je plotseling niet meer zag.

L: We zouden toch mopé zoeken

N: Weten jullie wie dit kleine meisje is?

K: Is Lisa, het zusje van mijn vriend Osei.

N: Ze zocht mopés onder onze mopéboom.

O: Hoe wist ze dat die mopéboom hier was?

N: Ze heeft zeker de mopékeur geroken. Als de wind die kant op waait, ruik je onze mopés tot op straat.

K: San, Lisa, je hebt heel wat mopés verzameld.

N: Ik heb haar een bakje gegeven, want ze zei dat haar mama de mopés gaat stoven.

O: Laten we snel naar huis gaan. Straks is mijn moeder terug van de winkel. Ze mag niet weten dat Lisa kwijt was.

K: Dag náni.

O+L: Dag náni van Kishan. Dank je wel voor de lekkere mopés.

Didactische aanpak

Deel 1

U introduceert de tekst door te vertellen dat het een tekst is voor een toneelstukje. Er zijn verschillende personen die iets zeggen en doen in het toneelstuk. U geeft een leerling de beurt om op te lezen welke rollen er in dit stuk zijn. Er zijn zes rollen. U wijst er ook op dat iemand de rol van 'sirene' zal krijgen.

Dan introduceert u de inhoud van het verhaal.

Mama is bezig een pangi te borduren.

Iemand heeft die bij haar besteld en komt hem morgen ophalen. Dan merkt ze dat haar rode borduurgaren op is. Ze moet naar de mall om nieuwe garen te kopen, maar dan moet iemand letten op de kleine Lisa. Dat moet Osei doen, die buiten aan het spelen is.

U wijst twee sterke lezers aan, om de rollen van Osei en Lise te spelen.

Zelf neemt u de rol van mama. U leest de eerste zinnen voor met de juiste intonatie, mimiek en pantomimiek.

Dan laat u Osei zijn stukje lezen. De schuingedrukte tekst hoeft hij niet te lezen, maar moet die wel interpreteren. (*Osei komt aangerend.*)

Hij moet zijn tekst een beetje hijgend lezend.

U gaat door met de tekst en ook Osei en Lisa lezen hun tekst tot waar Kishan aan de beurt is. U let erop dat Lisa haar tekst huilend uitspreekt.

Hierna voeren de groepen opdracht 1 en 2 uit. Hiervoor hebben ze ongeveer een kwartier de tijd. U checkt of de woordenschatwoorden duidelijk zijn en bespreekt ook andere woorden waar de leerlingen moeite mee hebben. Als u een blokuur gebruikt, gaat u gewoon door met deel 2. Als u twee losse lessen hebt, sluit u het eerste deel af. Wanneer u begint met het tweede deel, laat u een leerling eerst vertellen waarover de tekst gaat.

Deel 2

U geeft elke groep de beurt om een deel van de tekst te lezen.

Hierna kiest u enkele leerlingen uit om de rollen voor de klas te vertolken.

Sterkere lezers krijgen de langere stukken tekst (Kishan, Osei).

Zwakkere lezers krijgen de kortere rollen (Lisa, Nani).

De rest van de klas krijgt de rol van sirene.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

De leerlingen verdelen de rollen in hun groep. Ze lezen hun rollen zachtjes, maar op de juiste toon. Ze moeten proberen hun tekst met mimiek en pantomimiek te ondersteunen.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven de woorden op die ze niet kennen.

Feedback en interactie

Bij opdracht 1 en 2 loopt u langs de groepjes en geeft feedback waar nodig. Bij deel 2 geeft u feedback bij de individuele leesbeurten.

Bij het vertolken van de rollen van de klas, wacht u met feedback tot de leerlingen klaar zijn.

Afsluiting van het eerste deel

U geeft enkele leerlingen die de rol van Sirene hadden de beurt om hun rol uit te voeren.

Didactische aanpak

Deel 1

Deel 2

Zelfstandig werken

Feedback en interactie

Afsluiting van het eerste deel

Afsluiting van het tweede deel

Beginsituatie

Lesdoelen

Vorbereiding en logistieke organisatie

Leermiddelen en overige materialen

Leerstofinhoud

Moweders lopen niet weg

Afsluiting van het tweede deel

U vraagt wat de leerlingen ervan vonden om het toneelstukje te spelen. Wat vonden ze moeilijk? Wat makkelijk?

4.4 Voorbeeldles Voorlezen

MOEDERS LOPEN NIET WEG

Beginsituatie

Er is vaker aan de leerlingen voorgelezen. De leerkracht heeft een voorleestradiatie opgebouwd. Ook uit het leesboek op niveau 5A is aan hen voorgelezen. Daar waren de teksten maximaal 600 woorden en de gemiddelde zinslengte was 7 tot 8 woorden.

De motivatie om te lezen en te luisteren naar teksten die voorgelezen worden zal per groep en per leerling verschillend zijn.

Lesdoelen

De leerling:

- geniet van het verhaal en krijgt interesse voor lezen;
- leeft zich in in de hoofdpersoon en denkt na over haar gevoelens;
- bouwt een traditie op, waarin verhalen en lezen een vanzelfsprekende plaats innemen.

Vorbereiding en logistieke organisatie

U vertelt de klas een paar dagen van tevoren dat u gaat voorlezen. Op de dag dat er zal worden voorgelezen, zegt u dit aan het begin van de dag ook aan de leerlingen. U doet het op zo'n manier dat de kinderen gaan verlangen naar deze activiteit. Het voorlezen zelf moet in een rustige omgeving. De kinderen moeten er relaxed bij kunnen zitten. Misschien is er in uw school een speciale voorleesplek.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 5B

Leerstofinhoud

Tekst 25 uit Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 5B.

MOEDERS LOPEN NIET WEG

Sara werd midden in de nacht wakker. Op haar tenen liep ze naar de deur. Langzaam, heel langzaam deed ze die open. Ze ging naar beneden.

Ze vergat niet die ene krakende traptree over te slaan. Dit deed ze vaker, midden in de nacht naar beneden sluipen.

Dan keek ze naar de kapotte souvenirs, de scherven en de omgevallen stoelen. Zo zag het huis eruit als haar ouders hadden gevochten. In haar kamer hoorde ze hoe ze tegen elkaar schreeuwden. Dan bleef ze boven en drukte haar gezicht in het kussen om ze niet te horen. 's Morgens stond haar moeder voor het fornuis eieren te bakken.

Op haar 'dag ma, dag pa' keek haar vader op. Hij glimlachte en streelde haar wang. Haar moeder zei niets. Sara kon niet tegen de stilte.

Snel dronk ze haar melk op en propte haar broodje met ei in haar tas.

Ze mompelde iets dat een groet moest voorstellen en rende naar de poort. Bina, haar beste vriendin, stond al te wachten. Ze groetten elkaar met een high five. "Heb je je rekenhuiswerk gemaakt? Ik vond die sommen een beetje moeilijk", zei Bina. Sara knikte. "Ja, ze waren een beetje moeilijk. Ik heb ze wel gemaakt, maar weet niet of ze goed zijn. Eigenlijk hou ik niet van staartdelingen. Mijn vader helpt me altijd. Gisteren niet, ze waren weer bezig ruzie te maken."

"Ay baya. Alweer."

Sara zuchtte.

"Ze maken altijd ruzie als we samen zijn. Ik weet niet waarom, maar het is niet prettig." Ze beet op haar onderlip om niet te huilen. Bina wist niet wat ze moet zeggen.

Toen Sara na school thuiskwam, was haar moeder er niet. Dat gebeurde wel vaker. Toch voelde Sara aan dat iets die dag anders was. Ze zag dat er geen potten en pannen op het fornuis stonden. Dat vond ze vreemd, want mama kookte altijd, voordat ze wegging.

Haar oog viel op een papiertje op de eettafel. Sara wist direct dat er iets mis was.

Haar handen beefden, terwijl ze het briefje las.

Lief meisje van me.

Ik moet gaan en kan jou helaas niet meenemen.

Blijf je best doen op school en wees een flink meisje thuis.

Ik kom je halen zodra dat kan.

Je mama

Sara belde haar vader op zijn kantoor. Ze las hem de brief voor zonder te huilen.

Na iedere zin stopte ze wel even om haar beverige stem onder controle te krijgen.

De woorden 'Je mama' las ze niet. Ze was zo boos dat ze 'mama' niet wilde uitspreken.

Haar vader zei even niks.

"Heeft ze niet gekookt?", vroeg hij toen. "Heb je honger?"

Sara schudde haar hoofd. Toen bedacht ze dat ze de video van haar telefoon niet aan had en hij haar niet kon zien.

"Nee, als ik honger krijg, eet ik wel een bacove."

Ze keek naar haar linkerhand. Het briefje was nu een prop. Misschien wilde haar vader de brief ook zien. Ze gooide de prop op de eettafel.

Ze miste en de prop kwam naast de tafel terecht. Sara liet het daar liggen.

De stilte in het huis maakte haar een beetje bang. Het duurde nog een tijdje voor papa thuiskwam. Ze wilde net de televisie aandoen, toen ze de voordeur hoorde opengaan.

"Hoi Sara, ik ben het."

Het was tante Vera, het zusje van papa. Ze was de lievelingstante van Sara. Tante Vera bracht haar vaak uit, naar de film of wandelen in de mall. Soms deden ze gewoon wat gezelligs bij tante Vera thuis. Ze woonde alleen in een groot huis.

"Je vader belde me op, daarom ben ik hier. Kijk ik heb wat eten voor je gebracht", zei tante Vera. Toen Sara niet reageerde, ging ze naast haar op de bank zitten. Ze sloeg haar arm om haar schouders.

"Waar is mama, tante?", vroeg Sara.

"Ze is weg."

"Is ze weggelopen?"

Tante Vera knikte.

"Waarom tante? Moeders lopen toch niet weg? Dat doen honden en poezen toch?"

Sara wenste dat tante Vera haar moeder was. Dat kon natuurlijk niet. Ze had al een moeder. Een moeder die was weggelopen. Dat had de puppy van Bina ook gedaan.

"Bina's puppy is weggelopen", zei Sara. Tante Vera zei dat de puppy niet was weggelopen. Iemand had hem gestolen. Sara ging rechtop zitten. Zou iemand haar mama hebben gestolen? Misschien wist papa het. Als hij thuiskwam, zou ze het aan hem vragen.

Didactische aanpak

Feedback en Interactie

Afsluiting

Beginsituatie

Didactische aanpak

U let erop dat de leerlingen goed kunnen luisteren. U heeft zelf een plek gekozen van waaruit u de klas kan overzien, terwijl u voorleest. De leerlingen moeten u ook allemaal goed kunnen zien. U vraagt wie iets wil vertellen over zijn of haar moeder. U leest de titel van het verhaal en vraagt of iemand een idee heeft waarover het verhaal gaat. De leerling die het weet mag zijn antwoord geven. U reageert op het antwoord door te zeggen dat de leerlingen goed moeten luisteren. Dan zullen ze zien of de leerling gelijk heeft. U leest het verhaal zo goed mogelijk voor. U probeert zich zo goed mogelijk in te leven in de verhaalpersonages, vooral in de hoofdpersoon Sara. Met uw stemintonatie probeert u haar gevoelens tot uitdrukking te brengen. Bijvoorbeeld verdriet bij 'Dan keek ze naar de kapotte souvenirs, de scherven en de omgevallen stoelen.' Boosheid bij 'Ze was zo boos dat ze 'mama' niet wilde uitspreken,' en verontwaardiging bij 'Zou iemand haar mama hebben gestolen?'. Als het verhaal uit is, vraagt u eerst aan de leerling die dacht te weten waarover het verhaal zou gaan, of zijn verwachting is uitgekomen. Daarna houdt u een klassengesprek, waarin de leerlingen mogen vertellen hoe ze het verhaal hebben ervaren. Tenslotte checkt u of de woordenschat woorden bekend zijn en vraagt u of er nog woorden zijn die de leerlingen niet kenden.

Feedback en Interactie

Bij het klassengesprek na het verhaal, heeft u vooral een luisterend oor. U vermijdt het om uw mening te geven of een oordeel te vellen. U kunt wel doorvragen ter verduidelijking van een antwoord. U probeert ook kinderen die zich minder vlot uiten, bij het klassengesprek te betrekken. De informatie uit het klassengesprek geeft u wellicht meer inzicht in de huiselijke situatie van uw leerlingen. Dit is nuttig voor hun pedagogische begeleiding.

Afsluiting

U vraagt de leerlingen om een high five te maken met hun buurman of buurvrouw. (Bij een high five slaan twee personen de open rechterhanden hoog in de lucht tegen elkaar, als enthousiaste groet.)

4.5 Voorbeeldles Poëzievoordracht voor niveau 5B

TWAALF

Beginsituatie

De leerling heeft vanaf de kleuterschool versjes met eindrijm geleerd. In leesboek 5A heeft de leerling kennism gemaakt met beginrijm. In 5B zijn drie gedichten met eindrijm opgenomen. Dit is het derde gedicht (tekst 20). De eerdere gedichten waren allemaal vrij kort. Dit gedicht beslaat drie pagina's. De leerlingen hebben weinig ervaring met lange gedichten. In het gedicht zijn relatief veel woorden en plaatsnamen in het Sranan opgenomen en ook een kort zinnetje Saramaccaans, omdat het zich in het binnenland langs de Surinamerivier afspeelt. Hier zal, vooral voor kinderen die niet afkomstig zijn uit het binnenland, extra aandacht aan moeten worden besteed.

Lesdoelen

De leerling kan:

- vertellen waarover het gedicht gaat (Het is een telrijm, waarbij steeds een kind weggaat totdat er nul kinderen over zijn.);
- het gedicht geheel of gedeeltelijk vloeiend en met passie voordragen.

Vorbereiding en logistieke organisatie

U zorgt voor een rustige leesomgeving. De klas moet de leerlingen die voordragen goed kunnen zien en horen. Bij de opdracht werken de leerlingen in tweetallen.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 5B, kleine nummertjes van 1 tot en met 16, grote nummers van 1 tot en met 12.

Leerstofinhoud

Tekst 20 uit Leesboek 5B.

TWAALF	
1) Laatst kwam ik op Atjoni. Baya, 't was er heel erg druk Elf bussen, achttien boten, maar ik had weer eens geluk.	9) Aha, nu zijn w'al bij Jaw-Jaw. De juf daar geeft goed les. Marita wil hier wel naar school. Toen waren en nog zes.
2) Een boot voor twaalf kinderen die had nog net één plaats. "Ba, tya mi g'a Guyaba, 'k Heb verschrikkelijke haast."	10) Op Lesipaansi was het feest. "Ik denk dat ik hier blijf," zei Tino en hij sprong direct. Toen waren er nog vijf.
3) De bootsman trok aan 't touwtje. De motor startte snel. De kind'ren zongen vrolijk, Lolo mi bot', jawell!	11) Langs Adawai kwam Gunsil al. "Die sula is toch hier? Die vind ik eng", riep Mayra, dus... toen waren er nog vier.
4) Al gauw zagen we Gengeston. ' "Hier woont mijn moeder zelf", zei Tanja en ze stapte uit. Toen waren er nog elf.	12) "O, 'k heb buikpijn", huilde Ro, Hij at heel veel apiti. "Ik blijf op Laduani, hoor." Toen waren er nog drie.
5) Pamboko was het volgend' dorp. "Hier woont toch basya Rien? Dat is mijn oom, ik ga van boord." Toen waren er nog tien.	13) In Tjaikonde vlak ernaast begon een voetbalstrey. Dat wilde Boy niet missen, dus toen waren er nog twee.
6) Amakaakonde kwam in zicht. Paulien hield niet van regen. "Tyuba o kai", riep ze en sprong. Toen waren er nog negen.	14) In Tutubuka zat, echt waar, B'Anansi op een steen. "Gi mi wan tori", smeekte An. Toen was er nog maar één!
7) De mannen van Abenaston, die gingen juist op jacht. Ricardo ging er achteraan, toen waren er nog acht.	15) "Guyaba", riep de bootsman luid. "Uitstappen, laatste rit!" Ik ging gelijk met Jon van boord. Toen waren er dus nul!
8) In Kajapaati zag Mano in een korjaal twee neven. "Ga je mee vissen?", riepen ze. Toen waren er nog zeven.	16) En in mijn hangmat droomde ik van dorpen verderop. Daar maak jij maar een versje van. Ik denk dat ik nu stop!

Lesdoelen

Vorbereiding en logistieke organisatie

Leermiddelen en overige materialen

Leerstofinhoud

Didactische aanpak

Zelfstandig werken

Feedback en Interactie

Afsluiting

Beginsituatie

Didactische aanpak

U introduceert het onderwerp van de les door de leerlingen tot twaalf te laten tellen en terug. Daarna houdt u een kort klassengesprek over de dorpen langs de Surinamerivier vanaf Atjoni. Daarna richt u de aandacht op de les in het leesboek. U modelleert steeds een strofe en de leerlingen doen u na. Let erop dat ze hierbij de tekst volgen. U besteedt aandacht aan de apostrof. Die geeft aan dat er een letter is weggelaten. In dit geval zijn de letters weggelaten om het metrum van het gedicht te behouden. U modelleert de plaatsnamen en de tekst in het Sranan en het Saramaccaans. U bespreekt de woorden van de woordenschat en andere onbekende woorden. Daarna voeren de leerlingen opdracht 1 uit. Als er nog tijd is, kunt u opdracht 2 met de leerlingen doen.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

De leerlingen werken bij deze opdracht met een partner. Ze lezen om de beurt een strofe. Ze moeten verstaanbaar zijn voor elkaar, maar de klas niet storen.

Opdracht 2 (optioneel)

U geeft twaalf kinderen een groot nummer. Zij mogen voor de klas komen staan. De kleine nummers 1-16 deelt u uit in de klas. Als u niet zoveel leerlingen heeft, kunt u meerdere kleine nummers per leerling uitdelen. Het gedicht heeft 16 strofen. Het kind met het kleine nummer 1 leest strofe 1 op, klein nummertje 2 de tweede strofe en zo door. De leerlingen met de grote nummers letten goed op.

Als een vers aangeeft dat hun nummer uit de boot stapt, moeten ze gaan zitten. Bij strofe 15 gaat de leerling met het grote nummer 1 zitten en moeten er geen leerlingen meer voor de klas staan.

Antwoordmodel:

Strofe 4 - 12, Strofe 5 - 11, Strofe 6 - 10, Strofe 7 - 9, Strofe 8 - 8, Strofe 9 - 7, Strofe 10 - 6, Strofe 11 - 5, Strofe 12 - 4, Strofe 13 - 3, Strofe 14 - 2, Strofe 15 - 1.

Feedback en Interactie

Bij opdracht 1 loopt u door de klas en geeft u feedback door fout uitgesproken woorden goed te modelleren en te laten nazeggen. U wijst ook op de apostrof. Leerlingen die het goed doen, krijgen complimentjes.

Afsluiting

U laat de klas het hele vers nog eens samen opzeggen.

4.6 Voorbeeldles Stillezen

ANANSI RIJDT TIJGER

Beginsituatie

De leerlingen zijn in de fase van het voortgezet lezen. Hierbij lezen ze de teksten nog steeds op, bijvoorbeeld bij vloeiend lezen en theaterlezen. Ze hebben ook een aanvang gemaakt met stillezen, waarbij de tekst niet verklankt wordt.

Lesdoelen

De leerling:

- oefent in lezen zonder de tekst uit te spreken;
- kan de tekst binnen een bepaalde tijd lezen;
- kan door het stellen en beantwoorden van vragen over de tekst aantonen dat hij de tekst heeft begrepen.

Vorbereiding en logistieke organisatie

U zorgt voor een rustige omgeving, waarbij de leerlingen zich kunnen concentreren op de tekst. Tijdens het lezen en het maken van de opdracht kunnen de leerlingen apart zitten. Bij het bespreken van de opdrachten en tijdens de afsluiting moeten de leerlingen met elkaar kunnen praten. Een u-vorm of groepsindeling is dan gewenst.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 5C

Leerstofinhoud

Tekst 14 uit Leesboek 5C.

Anansi rijdt tijger

Er tin tin bezocht Anansi de koning in zijn paleis. Hij zocht een werk.

Hij wilde basya van de koning worden.

"Sire", zei hij. "Alle dieren luisteren naar mij, zelfs Tijger."

"Ach kom", zei de koning. "Tijger is veel groter dan jij. Waarom zou hij luisteren naar zo'n kleine spin?"

"Toch is het zo, Sire", zei Anansi. "Hij laat me zelfs op zijn rug rijden."

"Ik denk dat je een jokkebrok bent", zei de koning. "Tijger zal jou toch niet de baas over hem laten spelen?"

"Sire, ik vertel u niets dan de waarheid. Ik zou niet durven om tegen u te jokken", zei Anansi.

De koning wilde het nog steeds niet geloven.

"Weet je wat?", zei hij. "Ik laat Tijger roepen. Dan kan hij zelf vertellen of je de waarheid spreekt."

"Doet u dat gerust, Sire, dan zult u het uit de mond van Tijger zelf horen."

Anansi verliet het paleis en ging naar huis. Thuis vertelde hij aan zijn vrouw Makuba en zijn kinderen dat hij zich ziek voelde.

"Ik heb koorts. Ik ga op bed liggen. Niemand moet me storen."

Intussen had Tijger de boodschap van de koning gekregen. Hij meldde zich aan bij het paleis.

De koning ontving hem op zijn bordes.

"Ga zitten, beste Tijger", zei hij. "Is het waar dat jij dat kleine spinnetje, Anansi, op je rug hebt laten rijden?"

"Wat!", gromde Tijger. "Ik laat mij door niemand berijden. Ik ben geen paard of ezel.

Wie heeft u deze onzin verteld?"

"Anansi zelf", zei de koning.

Woedend riep Tijger: "Ik ga hem halen. Gooit u hem in de gevangenis.

U moet niet toestaan dat uw onderdanen leugens over elkaar vertellen."

De koning beloofde dat hij Anansi zou laten opsluiten als Tijger hem naar het paleis kon brengen.

Tijger rende het bos in om Anansi te zoeken. Na een tijdje kwam hij de oudste zoon van Anansi tegen. Hij greep de jongen bij een van zijn poten.

"Waar is je vader?", gromde hij.

Lesdoelen

Vorbereiding en logistieke organisatie

Leermiddelen en overige materialen

Leerstofinhoud

Anansi rijdt Tijger

"Vadertje Tijger", antwoordde de jongen. "Waarom bent u zo boos?"
 "Je vader heeft gelogen tegen de koning. Ik moet hem naar het paleis brengen."
 "O", zei de jongen. "Maar papa is ziek. Hij ligt met koorts in bed. Kom, laat me u naar hem toebrengen."
 Ze liepen naar het huis van Anansi. Daar stond Makuba voor de deur.
 "Dag baas Tijger", zei ze. "Wat fijn om u weer te zien. Waaraan hebben we uw bezoek te danken?"
 Tijger had niet verwacht zo vriendelijk te worden ontvangen. Zijn boosheid zakte een beetje.
 "Waar is Anansi? Ik moet hem dringend spreken. Hij wordt verwacht op het paleis van de koning."
 "Tyê", zei Makuba. "Net nu hij met hoge koorts op bed ligt. Hij heeft me verzocht hem niet te storen."
 Tijger schraapte zijn keel. Wat lastig dat Anansi ziek was. Maar hij moest hem toch zien te spreken.
 "Makuba, het is heel dringend. Laat me even bij hem."
 Zuchtend schoof Makuba opzij om Tijger binnen te laten.
 Anansi lag rillend op het bed. Hij had een dikke deken over zich heen getrokken.
 Tijger zei: "Anansi, waarom heb gelogen tegen de koning dat je mij hebt bereiden? Je moet met mij meekomen om hem de waarheid te vertellen."
 Anansi zei met een trillerig stemmetje: "Ik zou wel willen, maar ik voel me zo ziek. Ik kan nauwelijks op mijn benen staan."
 Tijger voelde de boosheid weer in zich opkomen. "Het kan me niet schelen, Anansi. Je gaat nu met me mee. Hij trok de deken van Anansi af."
 Anansi begon hevig te beven. "Brrr, brrr, kunnen we niet een dagje wachten tot ik me beter voel?"
 "Nee", zei Tijger. "Al moet ik je dragen, je gaat mee."
 Dat was precies wat Anansi wilde horen.
 "Baas Tijger, mag ik de deken over je rug leggen? Dan heb ik een soort zadel waarop ik kan zitten. Hopelijk val ik dan niet van je rug af."
 Moeizaam klom Anansi op de rug van Tijger.
 "Loop niet te snel", zei hij, "anders val ik van je rug."
 Toen ze zo'n tweehonderd meter hadden gelopen, begon Anansi te kreunen en te steunen.
 "Stop, Tijger. Stop, ik kan niet meer." Anansi schokte en beefde. "Het zal de koorts zijn." Ongeduldig bleef Tijger staan. "Wat moeten we nu dan doen? De koning wacht op ons." Anansi haalde een stevig stuk spinnendraad tevoorschijn dat hij altijd bij zich had.
 "Kijk Tijger, doe dit draad in je mond. Dan kan ik het gebruiken als leidsel. Daaraan kan ik me vasthouden, zodat ik niet van je rug val."
 Tijger wilde zo snel mogelijk verder, dus hij pakte het draad vast met zijn bek. Ze waren niet meer zo ver van het paleis. Dan zou hij van Anansi af zijn.
 Maar net voor het paleis riep Anansi "Ho, baas Tijger, ho! Stop even."
 "Wat is er nou weer?", riep Tijger geïrriteerd. "Je zit toch wel goed nou?"
 Anansi zei: "Muskieten, baas Tijger, muskieten. Stop even, zodat ik een takje kan plukken om ze mee weg te jagen."
 Snel greep Anansi een tak van een struik langs het pad.
 Ze waren dicht bij de poort van het paleis van de koning. De wachters lieten ze langs, want ze wisten dat de koning op zijn bordes stond te wachten op Tijger en Anansi.
 Tijger liep de laan op die langs het bordes van de koning liep. Op dat moment begon Anansi met de tak op zijn rug te slaan.
 "Muskieten, baas Tijger!", riep hij. "Muskieten!"
 En zo zag de koning ze voorbijkomen. Anansi op de rug van Tijger, met de leidsels in zijn ene hand en een zweepje in de andere hand. Anansi had de waarheid gesproken. Hij reed echt op Tijger.

Didactische aanpak

U let erop dat alle leerlingen een leesboek hebben. U geeft de volgende informatie:

- Het verhaal is een fabel, een verhaal waarin dieren zich als mensen gedragen.
- Het is een Anansiverhaal. De spin Anansi speelt de hoofdrol in het verhaal. De verhalen over de spin Anansi hebben een Afrikaanse achtergrond. Ze zijn in de tijd van slavernij naar Suriname gekomen.
- Een Surinaams sprookje of fabel met een Afrikaanse achtergrond begint vaak met de woorden 'Er tin tin'. Dit betekent 'Heel lang geleden'.

De leerlingen hebben vijftien minuten om de tekst te lezen. Ze mogen alleen met hun ogen lezen. Hun lippen moeten op elkaar zijn, terwijl ze lezen. Als de leerlingen klaar zijn met lezen, mogen ze beginnen met de opdrachten. Ze hoeven niet te wachten tot de vijftien minuten om zijn. U geeft wel na vijftien minuten een stopsein, voor de leerlingen die de tekst nog niet afhebben. Als de opdrachten zijn gemaakt, behandelt u opdracht 1.

U checkt ook of de woorden van de woordenschat bekend zijn.

Hierna geeft u beurten om de vragen van opdracht 2 te stellen.

De leerling stelt één of meer vragen aan een medeleerling.

Zelfstandig werken

Opdracht 1: Het kan zijn dat de leerling zelf nog niet alles heeft begrepen in deze tekst? De leerling schrijft vragen op over datgene wat hij nog wil weten?

Opdracht 2: De leerlingen hebben de tekst gelezen. Ze moeten minstens drie vragen stellen aan een klasgenoot om te checken of hij de tekst heeft begrepen?

Feedback en Interactie

U complimenteert de leerlingen voor goede vragen en antwoorden.

U corrigeert foutieve antwoorden.

Afsluiting

U voert een afsluitend klassengesprek. Richtvragen kunnen zijn:

- Hoe vonden jullie het verhaal.
- Kennen jullie andere Anansiverhalen? Zo ja welke.

Didactische aanpak

Zelfstandig werken

Feedback en Interactie

Afsluiting

INLEIDING

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van lessen. Bij elke les wordt aangegeven welke leeswerkvormen gebruikt kunnen worden.

In leerjaar vijf zijn er drie leesniveaus.

Voor elk niveau is er een apart leesboek samengesteld. Het boek voor leesniveau 5A heeft 35 teksten. De niveaus 5B en 5C hebben elk 34.

In het schema is het nummer en de titel van de les opgenomen.

In de derde kolom staan de aanbevolen werkvormen.

De vierde kolom van het overzicht richt zich op de woordenschat, achtergrondinformatie en tips. Bij de woordenschat staan woorden in het Nederlands, het Surinaams Nederlands (SN), en (leen)woorden uit overige talen die in de tekst voorkomen. De leerkracht gaat na of de genoemde woorden bekend zijn. Het is goed mogelijk dat er meer woorden onbekend zijn.

De achtergronden van de leerlingenpopulatie in Suriname zijn vrij gevarieerd. De leerkracht moet zelf nagaan of er naast de genoemde woorden nog woorden in de teksten voorkomen, die de leerlingen niet begrijpen. In deze handleiding worden de Nederlandse, SN-, Engelse en Srananwoorden bij de woordenschat alleen genoemd. Er wordt ervan uitgegaan dat de leerkracht de betekenis kent, of in staat is de betekenis op te zoeken in een woordenboek of op het internet. Van de woorden in de overige Surinaamse talen wordt de betekenis gegeven. De woorden worden alleen de eerste keer dat ze in een tekst voorkomen genoteerd in de woordenschat. In bijlage A is per niveau een alfabetisch overzicht gegeven van alle woorden die bij de woordenschat zijn genoemd.

Naast de woordenschat wordt er vaak ook achtergrondinformatie gegeven over de tekst. De tips geven ideeën om de les in te leiden, af te sluiten en/of leuker te maken.

5.2 Lessenoverzicht leesboek niveau 5A

Het leesboek op niveau 5A heeft 35 teksten, waarvan 23 verhalen, 9 theaterteksten en 3 gedichten. De tekstlengte van de verhalen en theater teksten ligt tussen de 300 en 600 woorden. De directe omgeving van Surinaamse leerlingen verschilt nogal per regio, maar de verhalen spelen zich allemaal af in Suriname. Door de keuze van de onderwerpen en de personages bieden de teksten toch alle leerlingen de mogelijkheid zich in te leven in de teksten. Het inleven wordt nog eens benadrukt in de theaterteksten. Hier zijn er expliciet rollen aangegeven van verhaalpersonages. De leerling kan zich inleven in de rollen van de personages.

De teksten hebben een duidelijk beginstuk, kern en slot.

Er zijn drie poëtische teksten opgenomen, waarbij beginrijm wordt geïntroduceerd.

Beginrijm is een dichtvorm. De beginklanken van de versregels komen overeen. Het kan ook dat binnen een versregel steeds dezelfde klank wordt gehoord. Op het vorig niveau zijn woorden uit het Sranan en het Engels geïntroduceerd. Op dit niveau kunnen er ook (leen)woorden uit andere Surinaamse en andere vreemde talen voorkomen.

5.2 Lessenoverzicht
leesboek niveau 5A

nr	Titel	Werkvormen	Woordenschat, achtergrondinformatie en tips
1	De nieuwe bureu	Vloeiend Lezen	Woordenschat: - verhuishagen, gluren, tweeling, verlegen, kennismaken Achtergrondinformatie: Het verhaal speelt zich af in Paramaribo. Tip: Leerlingen vertellen over het contact met hun bureu/hun ervaringen met verhuizen.
2	Sterrenregen	Vloeiend Lezen	Woordenschat: - afingisoep, sterke verhalen, sterrenkijken, muisstil, slaap uit de ogen wrijven. - Saramaccaans: Nönö = Nee, Aai = ja, I weki nöö = Goedemorgen, Mi weki ooh = Goedemorgen (Het antwoord als iemand 'I weki nöö' heeft gezegd.) Achtergrondinformatie: Nieuw Aurora is een dorp in het binnenland waar overwegend Saramaccaners wonen. Tip: Leerlingen laten praten over de laatste zin in het verhaal. Heeft Ruben over alles gedroomd?
3	Waar zijn de autosleutels?	Theaterlezen	Woordenschat: - familiebezoek, veerboot, veerdienst, veercomplex, beteuterd; - SN: tyuri, boy - Engels: Check, oké, Achtergrondinformatie: - Guyana is een buurland van Suriname; - Shane wordt uitgesproken als Sjeen. Tip: Praten over familiebezoek uit het buitenland.
4	Beroepen	Vloeiend Lezen	Woordenschat: - beroep, assistente, smaken verschillen, creatief, kantoor; - Frans: elektricien; - Engels: puppy Tip: Genderbewustzijn vergroten door te praten over mannen in vrouwenberoepen en vrouwen in mannenberoepen.
5	Namen	Poezievoordracht	Achtergrondinformatie: - dit gedicht heeft beginrijm. In de versregels komen dezelfde klanken steeds terug. - Bij de laatste regel wordt hiervan afgeweken. Daar begint elke naam met de beginletter van de woorden in de vorige regel. Dit past men ook toe bij een naamdicht. Daar vormen de beginletters van elke regel een woord of een naam. Tip 1: Let op de schrijfwijze van de namen. Tip 2: Vergelijk de namen met de namen van de kinderen in de klas.

6	Bananenchips in de klas	Theaterlezen	Woordenschat: - smikkelen, smakken, tandvlees, mode, hoepla; - SN: nò; - Sranan: switi, a, span ede, mi gado, no span, pikin misi; - Javaans: loro = twee - Engels: sorry, chips. Tip: Vrouwenrollen kunnen ook door mannen worden gespeeld. Verander eventueel de rolnamen in jongensnamen en papa. .
7	Het vogeltje	Vloeiend Lezen	Woordenschat: - hipte, orkest, fladderen, windbuks, genadeschot; - Sranan: luku, nò, tya go, un kisi en, ay, now a dede; Achtergrondinformatie: De apostrof (') bij 'em is hier gebruikt omdat de h is weggelaten. Dit heeft tot doel de spreektaal in het citaat weer te geven. Tip: Praten over dierenleed.
8	Afval in de ton	Vloeiend lezen	Woordenschat: - flitsen, lekkers, sloddervos, pal, op je donder geven; - SN: brasa; - Sranan: mi gudu, yu kisi mi; - Engels: mall Achtergrondinformatie: 'Ay boiii' is met een aantal i's geschreven om de overdrijving in de spreektaal weer te geven. Tip: Praten over een schoon milieu. Hoe leer je mensen om netjes te zijn?
9	Tata Rosu	Vloeiend lezen	Woordenschat: - gids, vakantieoord, geronk, aanmeersteiger, gewrichten; - Saramaccaans: Un weki nò = Goedemorgen (tegen meer dan één persoon); Achtergrondinformatie: Langs de Boven-Surinamerivier zijn er veel vakantieoord voor toeristen. Tip: Praten over alternatieve geneesmiddelen, bijvoorbeeld kruidenplanten.
10	De geur van mopé	Theaterlezen	Woordenschat: - borduurgaren, watertanden, zurig, ambulance, wanhopig; - SN: pangi, mopé, panya, man (uitroep waarbij de n met een nasale klank als ng wordt uitgesproken); - Sarnámi: nání = oma van moeders zijde; Achtergrondinformatie: Mopé is een kleine, zurige, oranje vrucht, die met suiker wordt gestoofd, of waarvan stroop of sap wordt gemaakt. Tip: Bekijk het uitgewerkte lesvoorbeeld in paragraaf 4.3

11	Gesnapt	Vloeiend Lezen	Woordenschat: - gesnapt, tokkelen, zinken, aardig centje, superkoopje; Achtergrondinformatie: - 'Gesnapt' betekent in dit verhaal 'betrappt zijn op een verkeerde handeling'. Gesnapt heeft ook de betekenis van 'begrepen hebben'. - 'Zinken' verwijst in dit verhaal naar zinkplaten, het materiaal waarmee de omheining is gemaakt. 'Zinken' heeft ook nog de betekenis van 'onder water verdwijnen'. - Het verhaal speelt zich af in een tijd, waarbij nog veel mensen kippen op hun erf hielden en die ook zelf slachtten voor consumptie. Tip: Praten over gevallen van oplichting.
12	Okersoep	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - draalkous, slijmerig, cassavetomtom, opfrissen, tja; - SN: loliloli, pom, een hand bacoven, warme vis, mi boy Achtergrondinformatie: 'Een hand bacoven' verwijst naar de groep bacoven aan de tros die op een rij naast elkaar groeien. 'Hand' is ook een lichaamsdeel. Tip: Praten over hoe je beleefd iets kan weigeren.
13	Gezonde Gerda en Fredje Fransman	Poëzievoordracht	Achtergrondinformatie: - dit gedicht met twee strofen heeft beginrijm. In de versregels komen dezelfde klanken steeds terug. Tip 1: Bespreek de verschillende groenten en fruitsoorten die genoemd worden. Tip 2: Let op de schrijfwijze.
14	De vondst	Vloeiend lezen / Stillezen	Woordenschat: - vondst, verpotten, makkers, robbertje, lafaard; - Engels: puppy, T-shirt, pup. Tip: Praten over dierenbescherming.
15	De trotse kikker (1)	Theaterlezen	Woordenschat: - kikker, pad, stoer, verwaand, kleeftpoten; Achtergrondinformatie: Het gebruik van 'u' is formeler en beleefder dan 'je' of 'jij'. De spreker toont met 'u' meer respect voor de aangesprokene. Tip: In dit stuk spreken een kikker en padden. Laat dat in het stemgebruik tot uitdrukking komen.
16	De trotse kikker (2)	Theaterlezen	Woordenschat: - oneerbiedig, beschaafd, opschepper, hoogmoedig, de grote wereld; - SN: mars; Achtergrondinformatie: - 'Mars' is hier een uitroep om een mens of dier weg te jagen. Mars is ook bekend als een planeet en een afstand die gelopen is door een groep mensen. - het woord 'man' heeft in deze tekst de betekenis van 'echtgenoot'. Tip: Praten over hoe dieren (hier kikkers en padden) de mensenwereld zien.

17	Het hondje Lafu	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - snuit, bewonderen, jokken, logeren, herinneren; - Sranan: lafu; - Sarnami: náná (opa van moeders kant) Achtergrondinformatie: Het perspectief is in dit verhaal bij een hond. Hij vertelt het verhaal. Tip: Praten over de betekenis van namen.
18	Waarom moest je weg?	Stillezen / Vloeiend Lezen	Woordenschat: verdriet, ware, doet haar best, pesten, gelukkig; Achtergrondinformatie: Dit is een emotioneel gevoelig onderwerp, waarbij een zoon praat met een vader die er niet is. Geschikt voor stillezen, zodat de leerling zich in stilte kan inleven in de tekst. Tip: Praten over ontbrekende vaders. De leerkracht biedt vooral een luisterend oor en bemoediging.
19	Het meisje dat steeds klaagde	Vloeiend lezen	Woordenschat: - badwater, chocopasta, poeslief, teevee, files - Engels: remote, airco - Okanisi: pukushani (liefkozend woordje dat popje, liefje of schatje betekent) Tip: Praten over hoe je rekening kan houden met anderen.
20	Dobbie en Montje	Vloeiend lezen	Woordenschat: - rashond, asiel, lokte, vacht, onafscheidelijk; - Sranan: monkimonki - Engels: cornflakes - Duits: dobermann Achtergrondinformatie: - Jane wordt uitgesproken als 'djeen'. - Een dobermann is een rashond met een slank lichaam, een vrij lange snuit met afhangende oren en een meestal donkere vacht die vooral als waakhond wordt gehouden. Hij is genoemd naar de Duitse hondenkweker Friedrich Doberman. Tip: Laat plaatjes zien van dobermanns en monkimonki's.
21	Red de mangrove!	Vloeiend lezen	Woordenschat: - mangrove, romp, overstroming, spandoeken, fluisterstem; Achtergrondinformatie: Suriname behoort tot de landen die door klimaatverandering last hebben van overstromingen. Mangrovebossen beschermen de kust op een natuurlijke manier tegen stijgend zeewater. Tip 1: Laat plaatjes zien van de dieren die in het mangrovebos leven. Tip 2: Bekijk het uitgewerkte lesvoorbeeld in paragraaf 4.2.
22	Oma's huisje (1)	Theaterlezen	Woordenschat: - overleden, monumentale, bouwstijl, museum, emotionele; - SN: man van woord (broodvrucht), plee

			Achtergrondinformatie: - De binnenstad van Suriname staat op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO, vanwege de unieke bouwstijl van de houten gebouwen. Tip: Welke musea kennen de leerlingen?
23	Oma's huisje (2)	Theaterlezen	Woordenschat: - strijkbout, aardewerk, pronkstuk, renoveren, koelbox; - Sranan: ay baya, fosten. Tip: Praten over oude dingen die nog waardevol zijn.
24	Oma's huisje (3)	Theaterlezen	Woordenschat: - opening, ontvangstruimte, antieke, applaudiseren, dementeren; - SN: bruya - Frans/Engels: souvenirshop Achtergrondinformatie: Hier betekent 'opening' de start van een bedrijf of activiteit. Opening betekent ook 'open doorgang' of 'gat'. Tip: Praten over dementerende mensen.
25	Help, we zijn te dik!	Vloeiend Lezen	Woordenschat: - roomboter, toetje, foldertje, hijskraan, takelen; - SN: boyo, berlinerbol; - Sranan: Biga, Fatu; - Javaans: mae (moeder, oma), dawet (zoete kokosdrank) - Engels: cups, snacks, papajashake; - Frans: jus. Achtergrondinformatie: De woorden 'hééél' (heel) en 'zóóó' (zo) zijn zo geschreven om ze te benadrukken. Tip: Praten over gezond eten.
26	Pepers op de markt	Vloeiend Lezen	Woordenschat: - praatje, dieetlijst, vitamine, beroemd, weetjes; - SN: mond branden; - Sranan: a gi uma nen, alataka; - Engels: fitnessstraining, hotsaus; - Frans: madame Tip: Leerlingen delen eigen ervaringen met pepers
27	Een pittig gedicht	Poëzievoordracht	Woordenschat: - slijsje, gestampt, getrokken, verdampt; - Javaans: petjil, gudangan, teloh, atjar; - Sarnámi: choka - Sarnámi/Engels: chutney Achtergrondinformatie: - Dit gedicht heeft beginrijm aan het begin van de versregels van de eerste en derde strofe. - De laatste strofen geven aan welke geluiden de pepereter maakt; Tip 1: Laat de leerlingen zoeken naar beginrijm in de versregels. Tip 2: Laat de laatste strofe klassikaal lezen.

28	Nooit meer dengue	Vloeiend Lezen	Woordenschat: - dengue, denguevirus, sandalen, verbaasd, woonkamer; - Sranan: lobi; - Engels: flyer; Achtergrondinformatie: - 'lyo' is in deze tekst een groet die jongeren onder elkaar gebruiken; - 'Tan' is in deze tekst een afkorting van tante; - Dengue is een veel voorkomende ziekte in Suriname. Tip: Leerlingen vertellen wat zij weten over dengue.
29	Xiao Wen en Xiao Li (1)	Vloeiend lezen / Voorlezen	Woordenschat: - ministerie, kindertehuis, verwaarloosde, illegaal, geen velden of wegen; - SN: kweekje - Hakka: Hau mau (groet) Achtergrondinformatie: - Hakka is een van de vele Chinese talen en werd gesproken door de vroegere Chinese immigranten in Suriname; - Mandarijn is de meest gesproken Chinese taal en wordt gesproken door de Chinezen die na de onafhankelijkheid naar Suriname kwamen; - Xiao betekent 'klein' in het Mandarijn. Tip: Praten over nieuwe groepen immigranten.
30	Xiao Wen en Xiao Li (2)	Vloeiend lezen / Stillezen	Woordenschat: - bloedneus, kazerne, helikopter, kietelen, vechtersbazen; - SN: baksen, pingi pingi kasi; - Sranan: A di mi yere yu feryari, bana, batyaw. Achtergrondinformatie: - Pingi pingi kasi is een kietelspelletje. - 'thermosje' is hier een populaire afkorting van 'thermosflesje'; Tip: Praten over rassendiscriminatie.
31	Xiao Wen en Xiao Li (3)	Vloeiend lezen / Stillezen	Woordenschat: - ambassade, hoofdstad, aansporen, vlucht, soyasaus; - SN: blakamans; - Frans: odeur. Achtergrondinformatie: - 'Vlucht' heeft in deze tekst de betekenis van vliegreis. Een andere betekenis is 'gehaast weggaan uit angst voor iets'. Tip: Praten over de gevoelens van Mildred.
32	Opa is alleen	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - gezelligheid, lastig, brok in de keel hebben, bejaardentehuis; - SN: niet meer tot elkaar praten. Achtergrondinformatie: Relationele problemen tussen partners is een gevoelig onderwerp. Toch worden kinderen hier vaak mee geconfronteerd. Dit verhaal sluit hierbij aan.

			Tip: Leerlingen delen hun meningen over het voorstel van Cady. De leerkracht biedt vooral een luisterend oor. Geen oordeel vellen.
33	De boottocht	Theaterlezen	Woordenschat: - alleenstaand, absoluut, slaapdronken, gesmoes, pier; - SN: hor, - Engels: boys - Frans: tour Achtergrondinformatie: Touroperators brengen toeristen naar de monding van de Surinamerivier om naar dolfijnen te kijken. Tip 1: Bij alleenstaande ouders denken we vaak aan moeders. Hoe denken de leerlingen over alleenstaande vaders? Tip 2: Laat plaatjes zien van dolfijnen.
34	Galibi	Poëzievoordracht	Woordenschat: - dreumesen, schuifelend, zilte, sluimeren; Achtergrondinformatie: - Dit is een gedicht met beginrijm in de versregels; - Galibi is een inheems dorp aan de monding van de Marowijnrivier. Bij het dorp is een zandstrand. - Dit gedicht is een sfeergedicht. De dichter beschrijft de sfeer die zij heeft ervaren op het strand van Galibi. - De laatste versregel 'de rust roept' is figuurlijk. Tip: Het gedicht regel voor regel laten lezen en bespreken.
35	Te klein om te helpen?	Vloeiend lezen / Stillezen	Woordenschat: - versleten, zielig, erkraan, figuurstenen, bedrijf; - SN: bigi yari; - Sarnámi: áji (oma van vaders kant), ájá (opa van vaders kant), kaise báto? (hoe gaat het?); - Frans: tourbus, cadeau; Achtergrondinformatie: - In deze tekst is 'man' een uitroep in het SN. De n wordt uitgesproken met een nasale klank (ng). - Het streepje onder de t in 'báto' geeft aan dat t op de punt van de tong moet worden uitgesproken. Tip: Leerlingen delen hun ervaringen over de verschillen tussen rijk en arm.

5.3 Lessenoverzicht leesboek niveau 5B

Het leesboek op niveau 5B heeft 34 teksten: 28 verhalen, 3 theaterteksten en 3 gedichten.

De tekstlengte van de verhalen en theaterteksten ligt tussen de 500 en 750 woorden. Op dit niveau komen er teksten voor die zich niet in Suriname afspelen. Maar deze teksten zijn ook in begrijpelijke taal geschreven en de hoofdpersonages bieden de leerlingen de mogelijkheid zich in te leven.

Het inleven wordt nog eens benadrukt in de theaterteksten.

Hier zijn er expliciet rollen aangegeven van verhaalpersonages.

De leerling kan zich inleven in de rollen van de personages.

De teksten hebben een duidelijk beginstuk, kern en slot.

Er zijn drie poëtische teksten met eindrijm opgenomen.

Bij een gedicht met eindrijm rijmen

de laatste klanken van verschillende versregels.

nr	Titel	Werkvormen	Woordenschat, achtergrondinformatie en tips
1	De schijnende kikker	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - regenwoud, kikkerkolonie, schemer, aardedonker, vaal; - Sranan: Let'a faya. Achtergrondinformatie: - In het regenwoud is er een grote variatie aan kikkers met opvallende kleuren. Er bestaan ook kikkers met fluorescerende huidskleuren. - 'kwaak, kwaak' is een typisch kikkergeluid. Tip: Praten over vriendschap en eenzaamheid.
2	Een droom	Theaterlezen	Woordenschat: - zwamp, kaaiman, knettert, oorverdovend, de regen komt bij bakken; - Engels: cute; Achtergrondinformatie: - 'kai, kai, kai' is een jankend hondengeluid; Tip 1: Een melodie bedenken bij het lied van de kaaimannen en samen zingen; Tip 2: Praten over dromen en werkelijkheid.
3	De spiegel	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - voorname, snufje, spiegelbeeld, snuiter, spot drijven; Achtergrondinformatie: Dit verhaal speelt zich af in het oude China. Tip: Praten over nieuwe, onbekende voorwerpen.
4	Ayita leert cassavebrood bakken	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - tropisch, kroost, inheems, (cassave)brei, mislukking; - SN: matapi, cassavebrood, kasiri, peprewatra; Achtergrondinformatie: - cassavebrood is stapelvoedsel van binnenlandbewoners. Tip: Praten over traditioneel voedsel.

5	Het nest uit	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - broeden, tjirpen, ritselen, gekko, bah; - SN: kamrawenke; Achtergrondinformatie: - 'kamrawenke' spreek je uit als kamrawintje. Dit is de Surinaamse naam voor een gekko. - 'bah' is een uitroep van afkeer. Tip: Laat foto's zien van de dieren die in dit verhaal voorkomen.
6	De openbare afvalbak	Poëzievoordracht	Woordenschat: - gefrommel, morserij, gelicht, plicht, afvalvrij; - Engels: Lord, cup. Achtergrondinformatie: - De apostrof wordt gebruikt om letters te vervangen. Deze letters worden niet uitgesproken om het metrum in het gedicht te behouden. - 'O, Lord' is vergelijkbaar met de term 'Mijn hemel' in het Nederlands. Tip: Praten over vuilophaal.
7	Geen slak bij de kreek	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - recreatieoord, receptie, zwemclub, onstuimig, beteuterd; - Sranan: bigi mofo; - Engels: Let's go; - Spaans: cabana Achtergrondinformatie: Een slak beweegt zich heel langzaam voort. Tip: Praten over langzame en snelle dieren. Zouden die vrienden van elkaar kunnen zijn?
8	Kukeleku	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - restant, manieren, lijdzaam, venijnig, ren; - SN: vrijpostig; - Sranan: now mi o wini, tan, yu doro tu; - Engels: reflectoren, race; Achtergrondinformatie: 'Tan' is hier een tussenwerpsel. De n wordt nasaal uitgesproken als ng. De betekenis is te vergelijken met het Nederlandse 'o ja'. Tip: Praten over loslopende dieren.
9	De broek die te lang was	Theaterlezen	Woordenschat: - uitverkoop, onverstandig, verpesten, zonde, bot zijn; - Engels: jeans, label. Achtergrondinformatie: 'Zonde' heeft hier de betekenis van 'verspilling' en is een bijwoord. 'Zonde' heeft ook de betekenis van een religieuze overtreding. In dat geval is het een zelfstandig naamwoord. Tip: Praten over goed communiceren.
10	Het juiste cijfer	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - steiger, teleurgesteld, ontbijten, tekenen, onvoldoende; - SN: schoolboot, kwak, snoeppauze;

			Achtergrondinformatie: - In dit verhaal is een 'onvoldoende' een cijfer. Het is hier een zelfstandig naamwoord. 'Onvoldoende' kan ook een bijwoord zijn. Er komt dan geen lidwoord voor. - Het betekent dan dat er niet genoeg is. - Tekenen betekent hier 'een handtekening plaatsen'. Tip: Praten over fouten die leerkrachten kunnen maken en hoe een leerling daarmee om moet gaan.
11	Plof	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - voorzichtig, alert, klapwiekend, kudde, hoeven; Achtergrondinformatie: - Dit verhaal is een oud volksverhaal. Het geeft aan hoe een massahype kan ontstaan. Tegenwoordig zou men spreken van nepnieuws. Tip: Laat plaatjes van de dieren zien.
12	Wie speelt schurk?	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - dobbelsteen, valsspeler, nijdig, gemeen, stiekem; - SN: schurk spelen, schuiltje, dokte. Achtergrondinformatie: Mens-erger-je-niet is een bordspel dat met en dobbelsteen en pionnen wordt gespeeld. Tip: Laat de leerlingen in groepjes een bordspel spelen.
13	Dag mama poes	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - sofa, wipstoeltje, schaterlachen, bekennen, motorkap; - Engels: babymonitor. Achtergrondinformatie: 'Bekennen' komt hier voor in de uitdrukking 'Nergens te bekennen zijn'. Dit betekent 'nergens te zien zijn'. Tip: Praten over dieren in de omgeving die kleintjes krijgen.
14	Als ik een vogel was	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - oorden, ontspringen; Achtergrondinformatie: - Dit is een gedicht met eindrijm. Tip: Het gedicht heeft een ik-perspectief. Praten met de leerlingen over de ik-figuur. Zou de ikfiguur echt een vogel moeten zijn om te doen wat in het gedicht staat?
15	Vlek	Vloeiend Lezen / Stillezen of Voorlezen	Woordenschat: - verwaand, buitenland, drentelen, luxe, kattenbrokjes. Achtergrondinformatie: Dit verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van de hond Lafu. Hij is de verteller. Tip: Praten over dierenverzorging.
16	Benito heeft een geheim	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - geheim, festival, opgewonden, wazig, wiebelen; - Sranan: bigi ston, keskesi;

			- Engels: stand - Okanisi: A doo (hij is er), a boto doo (de boot is er), ai kon kiin (het is helder geworden). Achtergrondinformatie: Veel kinderen hebben moeite met het volgen van onderwijs omdat niet tijdig ontdekt wordt dat ze niet goed kunnen zien. Tip: Leerlingen aanmoedigen erover te praten als ze niet goed kunnen zien.
17	De koppige kaaiman	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - baal, koprol, gevaarte, aardbeving, riool; - SN: trens; - Engels: operator. Achtergrondinformatie: Bermen en trenzen, waarin ook dieren leven, worden regelmatig opgehaald door machines met een grote scheplaadbak. Tip: Praten over voortleven na amputatie/ verlies van een lichaamsdeel.
18	Het liftavontuur (1)	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - omstebeurt, bestuursopzichter, epauletten, borduursel, liften; - SN: bobo, lantibus; - Engels: pick-up. Achtergrondinformatie: In Europa is liften een bekende manier van reizen. Het wordt voornamelijk gedaan door jongeren die weinig geld hebben. Tip: Praten over hoe dit avontuur zal aflopen.
19	Het liftavontuur (2)	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - assistent, stijfjes, beschaamd, giechelen, opgelucht; Tip: Praten over afkortingen en hun betekenis
20	Twaalf	Poeziëvoordracht	Woordenschat: - SN: sula, basya, apiti; - Sranan: Ba, tya mi g'a Guyaba, voetbalstrey, B'Anansi, gi mi wan tori; Achtergrondinformatie: - In het binnenland gaat veel vervoer via de rivier. Ook het openbaar vervoer gaat per boot. - Dit gedicht heeft eindrijm in de tweede en vierde regel van elke strofe. - Meestal zijn telversjes kort, en bestemd voor kleuters die pas leren tellen. Dit gedicht laat zien dat een telvers ook leuk kan zijn voor oudere kinderen. Tip: Bekijk het uitgewerkt lesvoorbeeld in paragraaf 4.5.
21	Ware moed	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - andermans, moed, doodsangst, krenkte, honderduit; - SN: begraven. Tip: Leerlingen delen ervaringen over situaties waarin iemand moedig is geweest.

22	Biga, de boswachter	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - rijk, sprint, ronde, schoorvoetend, snakke; - Engels: speech. Achtergrondinformatie: 'Rijk' heeft in dit verhaal de betekenis van 'grondgebied'. Het is een zelfstandig naamwoord. 'Rijk' kan ook betekenen 'veel bezit hebben'. In dat geval is het een bijwoord. Er komt geen lidwoord voor. Tip: Praten over leiderschap.
23	Het boekje van Zao Chang	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - monnik, klooster, besmeurd, treurig, zegje; Achtergrondinformatie: Dit verhaal is afkomstig uit China. Tip: Praten over het productieproces achter voorwerpen.
24	De goudvogel	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - kuif, sierlijk, jong, sieraad, hechten; - SN: San!; - Sranan: Mi tata. Achtergrondinformatie: - 'Jong' heeft hier de betekenis van 'jong dier' en is een zelfstandig naamwoord. 'Jong' kan ook een bijwoord zijn en verwijst dan naar de leeftijd van iemand. - 'Hechten' is hier een medische behandeling. Een andere betekenis van 'hechten' is 'aan elkaar vastmaken'. Tip: Laat een plaatje van een powisi zien.
25	Moeders lopen niet weg	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - souvenir, kantoor, beverig, prop, controle; - Engels: high five, video. Achtergrondinformatie: - Het onderwerp van deze les gaat over de afwezigheid van een moeder. Het is een gevoelig onderwerp. - Een high-five is een groet waarbij de handpalmen van de rechterhand in de lucht tegen elkaar worden geslagen. Tip: Bekijk het uitgewerkt lesvoorbeeld in paragraaf 4.4.
26	Bolle en de vinger	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - afgeknepen, sponning, Eerste Hulp of Spoedeisende Hulp, diplomazwemmen, waterleiding; - SN: dyul, tyuri, bollenman, schaafijnsman; - Sranan: no span; - Engels: game; - Frans: toilet. Tip: Praten over het belang van EHBO
27	Twee mannen en een ezel	Vloeiend Lezen / Stillezen of Voorlezen	Woordenschat: - lastdragers, verontwaardigd, ruiter, galop, tafereel. Achtergrondinformatie: Dit is een oud volksverhaal met een duidelijke moraal. Tip: Praten over de moraal van het verhaal.

28	De schildpad huilt	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - klieft, stroper, klamboe, instinct, concentratie; - SN: piaka, aitkanti; - Engels: flashlighths. Achtergrondinformatie: In Suriname zijn er een aantal gebieden waar zeeschildpadden eieren komen leggen. De eieren worden vaak door stropers weggehaald. Daarnaast worden de leggebieden ook bedreigd door zandopgravingen. Tip: Plaatjes laten zien van zeeschildpadden.
29	Wie wint een boek?	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - beurs, producten, publiek, podium, gedichtenbundel; Achtergrondinformatie: In dit verhaal wordt de aandacht erop gevestigd dat moeilijk lerende kinderen ook prestaties kunnen leveren. 'Beurs' heeft hier de betekenis van 'activiteit waarbij het publiek tentoongestelde producten kan bekijken'. Een 'beurs' kan ook een portemonnee of geldzakje zijn. Tip: Praten over boeken.
30	Een ster aan de hemel	Theaterlezen	Woordenschat: - moeizaam, lot, sterven, hemellichamen, schitteren, eeuwig Achtergrondinformatie: De dood is een gevoelig onderwerp. Toch krijgen kinderen er af en toe mee te maken. Dit verhaal wil daarbij troost bieden. Tip: Leerlingen laten praten over hun emoties bij het uitvoeren van de rollen.
31	Cady en de bij	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - opgewekt, tros, zoemer, pupillen, angel, koorts; - SN: tyê; - Engels: smile. Achtergrondinformatie: Tyê is een uitroep van medeleven. De ê wordt uitgesproken als een langgerekte i. Tip: Praten over een bijennest.
32	Ethan Nietdoen	Vloeiend Lezen / Stillezen of Voorlezen	Woordenschat: - kleuter, standje, misverstand, koppig, lesje geleerd; - Engels: time-out Achtergrondinformatie: Uitproberen is typisch gedrag dat past bij een kleuter. Volwassenen moeten er steeds alert op zijn dat hierbij geen ongelukken gebeuren. Tip: Leerlingen delen hun ervaringen over jongere broertjes of zusjes.
33	De enge dierentuin	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - bezichtigen, welkom, griezelt, sjirpen, commentaar; - Sranan: siksiyuru Achtergrondinformatie: De vlindertuin is een attractie in Lelydorp. Tip: Praten over enge dieren.

34	De eenzame todo	Poëzievoordracht	Woordenschat: - schoonheidsprijs, vrijgezel, bestaan, tranenbad, vleet; - Sranan: todo Achtergrondinformatie: Dit gedicht heeft duidelijke eindrijm. Tip: De leerlingen doen rijmoefeningen.
----	-----------------	------------------	---

5.4 Lessenoverzicht leesboek niveau 5C

Leesboek 5C heeft 28 verhalen, 3 theaterteksten en 3 teksten met poëzie. De verhalen en theaterteksten behoren tot het genre sprookje of fabel. Een sprookje is een verzonnen verhaal, waarin fantasiewezens voorkomen en dingen gebeuren die in werkelijkheid niet kunnen.

Een sprookje in de Nederlandse taal begint vaak met 'Er was eens' of 'Heel lang geleden'. Sprookjes uit de Surinaams-Creoolse traditie beginnen ook wel met 'Er tin tin'.

Een fabel is een sprookje waarin dieren de hoofdrol spelen. Deze dieren hebben menselijke eigenschappen. Heel bekend in Suriname is het fabeldier de spin Anansi, die oorspronkelijk uit Afrika komt.

Een deel van de verhalen is geschreven door Surinaamse auteurs.

De overige verhalen zijn nationale of internationale volksverhalen.

De verhalen uit de laatste categorie zijn allemaal bewerkt om aan de criteria van niveau 5C te voldoen. Ze zijn tussen de 750 en 950 woorden lang. De gemiddelde zinslengte is 8 tot 9 woorden. Op dit niveau wordt er ook aandacht besteed aan de dichtvormen elfje, haiku en limerick.

Een elfje is een gedicht van elf woorden. Het aantal woorden is volgens het schema 1-2-3-4-1 over de regels verdeeld. Haiku's komen uit de Japanse dichttraditie. Het gedicht heeft drie regels. De eerste en de derde regel hebben 5 lettergrepen. De middelste heeft er zeven.

Een limerick heeft vijf versregels met eindrijm volgens het rijmschema a-a-b-b-a.

Het concept van het elfje is al behandeld bij Taal in leerjaar 4. De elfjes in dit leesboek bouwen voort op deze kennis. De haiku's en limericks sluiten aan bij de gedichtenkennis bij het vak Taal in leerjaar 5.

nr	Titel	Werkvormen	Woordenschat, achtergrondinformatie en tips
1	Mijn lieve pop	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - toverkracht, verband, wens, gepeins, beterschap; Achtergrondinformatie: - De pop heeft een gebarsten stem. Dit is figuurlijk bedoeld. De pop heeft een barst en dat hoor je aan haar stem. - In veel sprookjes mag er een wens gedaan worden, die door toverkracht wordt vervuld. Tip: Praten over sprookjes.
2	Mala en de magische zeemeermin	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - liefdesverdriet, magische, zeemeermin, bikinitopje, consequenties; - SN: sawpaw, fayalobi; - Engels: cool, tablet, game, Superman, Wonderwoman, controllers.

			Achtergrondinformatie: - Aan de Engelse woorden is te merken dat dit een modern sprookje is. - 'leuw' is een geïrriteerde uitroep van afkeer. Dit wordt voornamelijk door jongeren gebruikt. Tip: Praten over wensen.
3	Pikin Todo en Pikin Sneki	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - stampvoetend, languit, verstijfde, leugenaar, wedden; - SN: boks; - Sranan: Pikin Todo, Pikin Sneki. Achtergrondinformatie: Dit verhaal is gebaseerd op een bekende Surinaamse fabel. De auteur heeft in deze versie de afloop veranderd. In de oorspronkelijke versie praten Pikin Sneki en Pikin Todo nooit meer met elkaar. In deze versie blijven ze vrienden. Tip: Leerlingen geven hun mening. Kunnen natuurlijke vijanden vrienden worden?
4	De prins, de kok en de taart	Theaterlezen	Woordenschat: - kasteel, koninklijk, roomspuit, op mijn donder, vakwerk; - Engels: please; - Frans: diner. Achtergrondinformatie: - De uitspraak van het woord 'diner' klinkt als 'dienee'. Het is een deftige avondmaaltijd. - 'Ikke' is spreektaal. Het legt de nadruk op het woord 'ik'. - De extra letters in 'noooooooooit', 'nooo' en 'Heeelp' geven ook nadruk op de woorden en helpen bij het inleven in de rol. Tip: Praten over hoe de leerlingen de rol van de taart ervaren..
5	Het geschenk van de krokodillenkoning	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - krokodil, wiegen, schatkamer, beproeven, schreide; Achtergrondinformatie: De krokodil komt in Suriname niet voor. Hij lijkt op een kaaiman, maar is groter. Internationaal is de krokodil bekender dan de kaaiman, ook in sprookjes. Tip: Praten over de moraal van het verhaal: niet hebzuchtig zijn.
6	Het vreemde hert	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - ijdeltuit, troebel, bergplateau, verzwikt, geneeskrachtig; - SN: wisi; - Sranan: sabanadia. Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een Surinaamse fabel. Tip: Praten over de moraal van het verhaal: Geen rassendiscriminatie.
7	Switi Anansi (1)	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - failliet, loods, raasde en tierde, rondneuzen, glijhek; - SN; cassavedokun, luie donder;

Tekstvariatie

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreberekening

Het scoreformulier

			- Sranan: opo; - Engels: highway, truck, yes. Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een Surinaamse fabel, waarin de spin Anansi de hoofdfiguur is. Anansi staat bekend om zijn slimheid. Tip: Praten over hoe het verhaal zal aflopen.
8	Switi Anansi (2)	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - beende, invasie, hengsels, kolonne, knarsetandend; Achtergrondinformatie: - In dit verhaal zijn 'hengsels' de scharnieren van de ramen en deuren. In verhaal 15 komt 'hengsel' ook voor. Daar is het de beugel waaraan je de emmer kan optillen. - Met deze fabel wordt prijsopdrijving door monopolisten bekritiseerd. Tip: Vergelijken van het tweede deel van het verhaal met de voorspellingen van de vorige les.
9	Drie elfjes	Poëzievoordracht	Achtergrondinformatie: Deze gedichtjes bestaan uit elf woorden, over de versregels verdeeld volgens het schema 1-2-3-4-1. Het laatste woord is een ontknoping of kernachtige samenvatting. Tip: Geef een aantal onderwerpen en laat de leerlingen een elfje maken
10	Samen staan we sterk	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - zuur kijken, in de val lokken, vierkant in de steek laten, angstaanjagend, briesen; - Sranan: ko gwe. Achtergrondinformatie: Dit is een Surinaamse fabel. De moraal is te lezen in de titel. Tip: Plaatjes van de dieren die in het verhaal voorkomen laten zien.
11	De schoolbakru	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - perceel, edelstenen, compliment, nood, bedrogen; - SN: bakru; - Sranan: busbusi; - Engels: favoriet. Achtergrondinformatie: Een sprookje eindigt vaak met 'ze leefden nog lang en gelukkig'. In dit verhaal is daarop een woordspeling gemaakt: 'En toen leefden ze nog lang en ongelukkig'. Hier mee geeft de schrijver de sfeer aan bij de vertelavonden van de bakru's. Tip: Leerlingen vertellen wat ze vinden van bakru's.
12	Het drakenbootfeest	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - Sire, bloedvergieten, belasting, opstoker, hofhouding, ingelijfd. Achtergrondinformatie: Dit verhaal hoort bij het drakenbootfestival dat jaarlijks in China wordt gevierd. De draak is een mythische figuur die in veel Chinese verhalen voorkomt.

			Tip: De leerkracht zoekt meer informatie over dit feest en deelt het met de leerlingen.
13	Klein duimpje en de toverlaarzen	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - wreed, gluren, rooftochten, alsmaar, betaald zetten. Achtergrondinformatie: Dit Europees sprookje behoort tot het werelderfgoed. In Europese sprookjes is de reus een veelvoorkomende figuur. Dit verhaal sympathiseert met de kleintjes en zwakken in de samenleving en laat zien dat zij ook heldendaden kunnen verrichten. Tip: De leerlingen maken een tekening bij het verhaal.
14	Anansi rijdt tijger	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - bordes, onzin, gevangenis, zadel, leidsel; - SN: Er tin tin. Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een Anansifabel uit de Surinaams Creoolse verteltraditie. Het heeft dan ook de typische aanhef uit deze traditie: Er tin tin. Tip: Bekijk het uitgewerkt lesvoorbeeld in paragraaf 4.6.
15	De lekkende emmer	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - juk, spitte de oren, volle pond, falen, perfecte. Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een boeddhistisch verhaal uit India, ook wel bekend als 'De gebarsstenen emmer'. Het behoort tot het culturele werelderfgoed. Tip: Praten over de moraal: Alles heeft waarde, al merk je het niet meteen op.
16	De huiswerkheks	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - faalangst, intelligent, doorzetten, zelfvertrouwen, normaal, toverstofje; - SN: boy, mati; - Engels: internet. Achtergrondinformatie: - Modern Surinaams sprookje. - 'Ofa' is een groet die jongeren gebruiken. Tip: Praten over de moraal: Vertrouwen in jezelf hebben.
17	Seriba	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - kustlijn, argwanend, zwerft, kabbelt, schuifelt; - SN: tori. Achtergrondinformatie: Een Surinaams sprookje waarin de liefde zegeviert. Dit sprookje heeft ook de bedoeling de aandacht te vestigen op de bedreigde zeeschildpadden. Tip: Leerkracht geeft informatie over zeeschildpadden.

De tekst

Tekstvariatie

De afname

Instructies voor de leerling

18	De wedstrijd	Theaterlezen	Woordenschat: - plensbui, belachelijk, scheidsrechter, startsein, onderschatten; - Engels: finish. Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een Surinaamse fabel. Tip: Praten over de moraal: Je hebt pas gewonnen als je over de finish bent.
19	Konkoni en tijger	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - mankte, dutje, goudmijn, akelige, nauwelijks; Achtergrondinformatie: Dit is een fabel uit de Surinaams-Creoolse traditie. Hier is weer 'Er tin tin' als aanhef gebruikt. Tip: Praten over de vriendschap tussen Konkoni en Tigri
20	Vijf haiku's	Poëzievoordracht	Woordenschat: - rommelen; - SN: vrijpostigheid; - Sarnámi: nani (oma van moeders kant), pandit (priester). Achtergrondinformatie: - Een haiku heeft drie regels. De eerste en de derde regel hebben 5 lettergrepen. De middelste heeft er zeven. Let op de laatste regel van de vierde haiku. Daar is het woord 'iedere' samengetrokken tot 'ied're' om aan de eis van zeven lettergrepen te voldoen. - Figuurlijk taalgebruik: 'takken zoeken hemel, je noten aarde', 'dansen vliegers'. Tip: Laat de leerlingen in duo's een haiku maken.
21	Het lelijke eendje	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - pronken, zwaan, lelijkheid, vriezen, wintertijd. Achtergrondinformatie: Deze Europese fabel behoort tot het culturele werelderfgoed. Tip: Laat een plaatje van een zwaan zien
22	De siksiyuru	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - gastvrij, tsjirpte, beraad, schoonzoon, bosgeesten. Achtergrondinformatie: Dit is een inheems verhaal. In inheemse verhalen is er vaak een nauwe verwevenheid van de natuur met de mens. Tip: Laat plaatjes zien van een siksiyuru.
23	De bloem van de koning	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - belangrijk, koets, onderdanen, pottenbakker, gong. - SN: tienuurklokje, palulu Achtergrondinformatie: Dit sprookje is een internationaal bekend volksverhaal. De Surinaamse elementen zijn bij de bewerking toegevoegd. Tip: Praten over kleine dingen die waardevol zijn.

24	Het goud van watrama	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - monding, zandbanken, geliefde, wrak, bovenwaartse; Achtergrondinformatie: De watrama is een bekende sprookjesfiguur in de Creools-Surinaamse verteltraditie. Maar ook in de wereldliteratuur zien we veel verhalen over zeemeerminnen. Tip: Leerlingen vertellen hoe ze het verhaal hebben ervaren..
25	De nieuwe kleren van de keizer	Theaterlezen	Woordenschat: - hofmeester, Majesteit, audiëntie, ambt, rode loper; Achtergrondinformatie: Dit Europees sprookje behoort tot het culturele werelderfgoed. Tip: Als dit verhaal gedramatiseerd wordt, zal er bij de laatste scène een creatieve oplossing bedacht moeten worden voor de koning in zijn 'nakie'. De koning kan wellicht de rol in een lange okselmouw shirt en korte broek spelen.
26	Mannetjes in het gras	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - vergrootglas, franjes, kaboutertje, zeulde, smaak. Achtergrondinformatie: Een modern Surinaams sprookje, waarin de aandacht wordt gevestigd op natuurlijke smaakmakers. Tip: Praten over smaken.
27	De piraatverteller	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - zielsveel, knikkebollen, Hoogheid, piraat, avonturier; - Sarnâmi: kurta - Frans: coup Achtergrondinformatie: Een modern sprookje, waarbij de vrouwelijke hoofdfiguur een niet-traditionele rol inneemt. Tip: Leerlingen delen hun mening over uithuwelijken.
28	Drie limericks	Poëzievoordracht	Woordenschat: - op de loer, muzikant; - Engels: katten. Achtergrondinformatie: Een limerick is een gedicht van 5 regels met eindrijm. Het rijmschema is a-a-b-b-a. Tip: Laat de leerlingen in duo's een limerick schrijven
29	Pinokkio	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - eerbied, marionetten, toverfee, stomverbaasd, spaargeld; Achtergrondinformatie: Dit is een beroemd Italiaans sprookje. De vaderzoonrelatie is belangrijk in dit verhaal. Tip: Leerlingen maken een tekening van Pinokkio.

30	De droom van de schat bij de brug	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - schoenleesten, verkwanselen, station, opschrift, ketel; Achtergrondinformatie: Dit is een bekend Europees sprookje. In dit verhaal hebben dromen een betekenis. De droom volgen, leidt tot geluk. Tip: Leerlingen praten over wat ze zouden doen met veel geld.
31	De flaporen van Amar	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - wagenwijd, ondanks, oorvegen, uitgeput, hoogte verliezen; Achtergrondinformatie: De ooievaar wordt vaak uitgebeeld als de bringer van nieuwgeborenen. In dit sprookje is de ooievaar vervangen door de toekan. Tip: Laat plaatjes zien van toekans.
32	De kinderen van de zon	Vloeiend Lezen / Stillezen / Voorlezen	Woordenschat: - dooier, boeket, lendendoek, kolossale, reuzin; - SN: houwer. Achtergrondinformatie: Dit is een inheems verhaal. Verpersoonlijking van hemellichamen komt vaak voor in inheemse verhalen. Tip: Plaatjes van het heelal laten zien
33	El Dorado	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - geplaveid, sjamaan, opperhoofd, delegatie, gewetenloos; Achtergrondinformatie: Het verhaal over El Dorado is wereldbekend. Het houdt verband met de komst van de blanken naar de Amerika's. Goud was een door de blanken zeer gewild edelmetaal. Tip: Leerlingen maken een tekening van El Dorado.
34	Anansi in Nederland	Vloeiend Lezen / Stillezen	Woordenschat: - geëmigreerd, streken, uitkijk, doodstil, weids; Achtergrondinformatie: De fabels over de spin Anansi hebben hun oorsprong in Afrika. Via de tot slaaf gemaakten en hun nakomelingen, hebben de verhalen zich verder over de wereld verspreid. Tip: Praten over emigreren.

6.1 Inleiding

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden praktische testen beschreven die de leerkracht kan gebruiken om een indruk te krijgen van de technische leesvaardigheden van de leerlingen op de verschillende niveaus. Op elk niveau worden twee testen afgenomen. De ene test wordt individueel en mondeling afgenomen. De andere is een schriftelijke, klassikale toets.

In totaal zijn er voor leerjaar 5 dus 6 toetsen. De resultaten kunnen gebruikt worden om een leescijfer te berekenen. Belangrijker nog zijn de diagnostische indicaties die de testen kunnen geven.

Bij elke test wordt aangegeven hoe die afgenomen moet worden en hoe de scores bepaald moeten worden. Ook worden aanwijzingen gegeven betreffende de leerlingbegeleiding als een leerling niet goed scoort op de testen. Voor de schriftelijke test wordt een tekst uit het leesboek gebruikt en een formulier met woordrijen.

De leerkracht kan de tekst in deze handleiding desgewenst vervangen door een andere tekst uit hetzelfde leesboek. Er zijn aanwijzingen hoe de leerkracht in dat geval de woordrijen kan aanpassen.

De tekst van de mondelinge test is gebaseerd op een deel van een tekst uit het leesboek. De leerkracht kan desgewenst deze tekst ook vervangen door een andere.

6.2 Testen voor niveau 5A

DE MONDELINGE TEST

Testitems

Bij het voortgezet lezen op dit niveau oefent de leerling om langere stukken vloeiend te lezen. De teksten op niveau 5A zijn tussen de 300 en 600 woorden. De zinslengte is gemiddeld 7 of 8 woorden.

Bij deze test wordt een tekst van 102 woorden gelezen met een gemiddelde zinslengte van 7 woorden.

De leerkracht let op:

- Volume; de leerling moet verstaanbaar lezen;
- Tempo; de leerling moet de tekst vlot kunnen lezen;
- Articulatie; de leerling moet de woorden goed kunnen uitspreken;
- Intonatie; de leerling moet bij het lezen de leestekens in acht nemen en stemvariatie toepassen. De intonatie geeft ook aan of de leerling zich kan inleven in de tekst.

De tekst

De tekst voor deze test is afgeleid van tekst 22 uit het leesboek, Oma's huisje deel 1. De leerling moet onderstaande tekst binnen drie minuten vloeiend lezen.

Jason en zijn zusje Kaylee praten met oom Clifford. Het gesprek gaat over het huisje van oma.

"Waarom maken we geen museum van het huis?", vraagt Jason. "Die oude spullen kunnen we tentoonstellen. Dat bordenrek in de keuken is zo mooi." Kaylee zegt: "De bezoekers kunnen ook naar boven. Die steile trap is een belevens. Bij oma's slaapkamer zijn er dakkapellen. Ze kunnen van daaruit naar buiten kijken."

Testitems

De tekst

Jason roept: "Die schommelstoel van opa is er ook nog!"
 Kaylee wordt steeds enthousiaster. "En oma's trapnaaimachine!"
 Oom Clifford vindt het een prachtig idee. Hij gaat het met de andere ooms en tantes bespreken."

De afname

De test kan twee tot drie weken voor het einde van het eerste kwartaal worden afgenomen. Per leerling kan ongeveer vijf minuten gereserveerd worden voor de test. De test wordt mondeling afgenomen, door de leerkracht zelf. Als het te druk is in de klas, wordt een andere ruimte aanbevolen, bijvoorbeeld de mediatheek. De leerkracht houdt tijdens de test de tijd bij en noteert de score op het scoreformulier als de leerling klaar is met lezen. Het is aan te bevelen de test op audio op te nemen. In geval van twijfel kan de opname altijd terug beluisterd worden.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. De leerlingen moeten erop voorbereid zijn, dat ze bij de leerkracht aan tafel een tekst moeten lezen. De tekst die de leerlingen zullen moeten lezen, lijkt op de teksten uit het leesboek.

Scoreberekening

Er wordt gelet op volume, tempo, articulatie en intonatie. Intonatie houdt in dat de leestekens in acht moeten worden genomen. Articulatie houdt in dat de woorden correct uitgesproken moeten worden. Woorden die eerst fout worden uitgesproken en daarna correct, worden goed gerekend. Woorden die uitgesproken worden met een moedertaalaccent worden goed gerekend.

Een + is een voldoende en de leerkracht kan een cijfer geven tussen 6 en 10.

Aan de hand van de opmerkingen kan de leerkracht zijn cijfer motiveren.

Een +/- is een vijf en een half.

Een - is een onvoldoende. De leerkracht geeft een vijf.

In deze methode is er om twee redenen voor gekozen om de leerling niet lager dan een vijf te geven op de verschillende onderdelen van de test.

De eerste reden heeft te maken met subjectiviteit. Het blijft moeilijk om de testitems in absolute termen te beoordelen. Enige mate van subjectiviteit zal er altijd zijn bij degene die de test afneemt. Ten tweede is het niet de bedoeling van de test om de leerling te demotiveren. De vijf indiceert een onvoldoende en geeft aan dat de leerling extra aandacht nodig heeft bij het leren lezen.

Item	Score +	Score +/-	Score -
Volume	minder dan 5 onverstaanbare woorden	5 onverstaanbare woorden	meer dan 5 onverstaanbare woorden
Tempo	tekst binnen 3 minuten gelezen	tekst in meer dan 3 tot 3½ minuut gelezen	tekst in meer dan 3½ minuut gelezen
Articulatie	minder dan 5 niet goed uitgesproken woorden	5 niet goed uitgesproken woorden	meer dan 5 niet goed uitgesproken woorden
Intonatie	minder dan 5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd	5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd	meer dan 5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreberekening

Scoreformulier test niveau 5A:

Doorverwijzing

Tekstvariatie

Testitems

De tekst

Scoreformulier test niveau 5A:

		+	+/-	-	opmerkingen
1	Volume				
2	Tempo				
3	Articulatie				
4	Intonatie				
					Cijfer:

De cijfers voor de vier testonderdelen worden opgeteld en gedeeld door 4. Dat is het cijfer op deze leestest.

Doorverwijzing

Leerlingen die een 5 ½ of 5 hebben op een onderdeel krijgen extra zorg. Dit kan in de klas, bij een zorgleerkracht of als extra huiswerktaak. De test wordt bij hen na een maand weer afgenomen.

Tekstvariatie

De leerkracht kan zelf een tekst voor de test samenstellen. De tekst moet afgeleid zijn van een van de verhalen uit het leesboek op niveau 5A. De tekst moet tussen de 90 en 110 woorden hebben. De gemiddelde zinslengte is 7 of 8 woorden. In de tekst moet minstens een (1) vraagteken voorkomen, minstens een (1) uitroepteken en minstens twee (2) zinnen in de directe rede.

DE SCHRIFTELIJKE TEST

Testitems

Bij het voortgezet lezen op dit niveau oefent de leerling om langere stukken vloeiend te lezen. De teksten op niveau 5B zijn tussen de 500 en 750 woorden. De zinslengte is gemiddeld 8 woorden. Bij deze test wordt een tekst van 125 woorden gelezen, met een gemiddelde zinslengte van 8 woorden.

De leerkracht let op:

- Volume; de leerling moet verstaanbaar lezen;
- Tempo; de leerling moet de tekst vlot kunnen lezen;
- Articulatie; de leerling moet de woorden goed kunnen uitspreken;
- Intonatie; de leerling moet bij het lezen de leestekens in acht nemen en stemvariatie toepassen. De intonatie geeft ook aan of de leerling zich kan inleven in de tekst.

De tekst

De tekst voor deze test is afgeleid van tekst 16 uit het leesboek, Benito heeft een geheim. De leerling moet onderstaande tekst vloeiend binnen drie minuten lezen.

De afname

De test kan aan het einde van het eerste kwartaal worden afgenomen. De leerlingen krijgen vijftien minuten de tijd om de gekozen tekst uit hun leesboek te lezen. Daarna worden de boeken weggezet en krijgen ze het formulier met de woordrijen. De leerlingen kiezen uit elke rij een woord dat ze herkennen uit de gelezen tekst. Ze onderstrepen dit woord. Voor dit onderdeel van de test hebben ze weer vijftien minuten de tijd. Het formulier wordt bij de leerkracht ingeleverd.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. Aan de leerlingen wordt van tevoren meegedeeld dat bij de test een tekst uit het leesboek gebruikt zal worden. Welke tekst dat is, wordt pas bekendgemaakt bij aanvang van de test. De leerlingen moeten elk een leesboek ter beschikking hebben. Verder wordt ook aangegeven dat ze een formulier met rijtjes woorden zullen krijgen. In elke rij moet telkens slechts één woord worden onderstreept. Dat is een woord dat ze in de tekst hebben gezien. Elke leerling schrijft zijn naam op het formulier. Ze worden op de hoogte gesteld van de duur van de test (2x vijftien minuten).

Scoreberekening

Voor elk correct onderstreept woord krijgt de leerling een halve punt. Om het cijfer te berekenen, worden de punten opgeteld. Dit cijfer zal samen met het cijfer voor de mondelinge test gebruikt worden om het rapportcijfer te berekenen.

Scoreformulier

LEESTEST VOOR LEERJAAR 5 NIVEAU 5A				
Naam leerling:		Klas:	Datum:	
Onderstreep in elke rij het woord dat je hebt gezien in het verhaal dat je hebt gelezen				
A	B	C	D	E
washand blaffhond rashond	aasgier asiel adem	lokke gokke hikte	vaas vacht vals	onbetamelijk ontoelaatbare onafscheidelijk
F	G	H	I	J
gehecht pleister geheim	restant sextant stander	rijwiel zandweg dakpan	vriendje buurman buurvrouw	vertrokken gisteren verrader
K	L	M	N	O
weerbericht gierigaard nieuwsgierig	kwijtgeraakt geschoten landbouwer	onvindbaar oneerlijk ongezond	suikerriet advocaat pommerak	doodskopaapjes doodsberichten overledenen
P	Q	R	S	T
sapotilleboom ananassapje teruggefloten	hemelsblauwe geeloranje pikzwarte	bestseller cornflakes waxpaper	monkimonki's aprasina's fayalobi's	hengelstok mannelijke dobermann

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreberekening

Scoreformulier

De antwoorden bij deze test zijn in het onderstaande schema weergegeven. De woorden in kolom A tot en met E zijn woorden die voorkomen in de woordenschat voor deze les.

De leerkracht heeft deze woorden besproken. In kolom F tot en met I staan tweelettergrepige woorden.

Kolom J tot en met N staan drielettergrepige woorden. In kolom O tot en met Q staan vier- of meer dan vierlettergrepige woorden.

De kolommen R tot en T hebben woorden die hun oorsprong hebben in een andere taal dan het Nederlands.

A	B	C	D	E
rashond	asiel	lokke	vacht	onafscheidelijk
F	G	H	I	J
gehecht	restant	zandweg	vriendje	vertrokken
K	L	M	N	O
nieuwsgierig	kwijtgeraakt	onvindbaar	suikerriet	doodskopaapjes
P	Q	R	S	T
sapotilleboom	geeloranje	cornflakes	monkimonki's	dobermann

Tekstvariatie

De leerkracht kan zelf een test samenstellen op basis van bovengenoemd voorbeeld met de verhalende teksten uit het leesboek niveau 5A.

6.3 Testen voor niveau 5B

DE MONDELINGE TEST

Testitems

Bij het voortgezet lezen op dit niveau oefent de leerling om langere stukken vloeiend te lezen. De teksten op niveau 5B zijn tussen de 500 en 750 woorden. De zinslengte is gemiddeld 8 woorden. Bij deze test wordt een tekst van 125 woorden gelezen, met een gemiddelde zinslengte van 8 woorden.

De leerkracht let op:

- Volume; de leerling moet verstaanbaar lezen;
- Tempo; de leerling moet de tekst vlot kunnen lezen;
- Articulatie; de leerling moet de woorden goed kunnen uitspreken;
- Intonatie; de leerling moet bij het lezen de leestekens in acht nemen en stemvariatie toepassen. De intonatie geeft ook aan of de leerling zich kan inleven in de tekst.

De tekst

De tekst voor deze test is afgeleid van tekst 16 uit het leesboek, Benito heeft een geheim. De leerling moet onderstaande tekst vloeiend binnen drie minuten lezen.

Tekstvariatie

Testitems

De tekst

Ze zijn aan het schilderen als juf Moimofu Benito op zijn schouder tikt. Wat is er nou, vraagt hij zich af.

Juf neemt hem mee naar een stand helemaal achteraan.

"Benito, er is hier een apparaat dat kinderen kan helpen lezen. We zouden het geweldig vinden als jij ons wilt helpen om het uit te proberen."

Een vriendelijke mevrouw wijst hem een kruk aan. Hij gaat zitten.

Ze schuift het apparaat voor zijn ogen. "Kun je de woorden op de muur lezen?" Benito knijpt met zijn ogen.

"Niet knijpen met je ogen. Als je het nog niet kunt lezen, kan het apparaat helpen. Kijk weer! Kun je het nu zien?"

"Hé, ai kon kiin!", roept Benito nu.

De juf schiet in de lach en zegt: "Dus nu is het helder."

De afname

De test kan twee tot drie weken voor het einde van het eerste kwartaal worden afgenomen.

Per leerling kan ongeveer vijf minuten gereserveerd worden voor de test.

De test wordt mondeling afgenomen, door de leerkracht zelf. Als het te druk is in de klas, wordt een andere ruimte aanbevolen, bijvoorbeeld de mediatheek. De leerkracht houdt tijdens de test de tijd bij en noteert de score op het scoreformulier als de leerling klaar is met lezen.

Het is aan te bevelen de test op audio op te nemen. In geval van twijfel kan de opname altijd terug beluisterd worden.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. De leerlingen moeten erop voorbereid zijn, dat ze bij de leerkracht aan tafel een tekst moeten lezen. De tekst lijkt op de teksten uit het leesboek zullen moeten lezen.

Scoreberekening

Er wordt gelet op volume, tempo, articulatie en intonatie. Intonatie houdt in dat de leestekens in acht moeten worden genomen. Articulatie houdt in dat de woorden correct uitgesproken moeten worden. Woorden die eerst fout worden uitgesproken en daarna correct, worden goed gerekend. Woorden die uitgesproken worden met een moedertaalaccent worden goed gerekend.

Een + is een voldoende en de leerkracht kan een cijfer geven tussen 6 en 10.

Aan de hand van de opmerkingen kan de leerkracht het cijfer motiveren.

Een +/- is een vijf en een half.

Een - is een onvoldoende. De leerkracht geeft een vijf.

In deze methode is er om twee redenen voor gekozen om de leerling niet lager dan een vijf te geven op de verschillende onderdelen van de test.

De eerste reden heeft te maken met subjectiviteit. Het blijft moeilijk om de testitems in absolute termen te beoordelen. Enige mate van subjectiviteit zal er altijd zijn bij degene die de test afneemt. Ten tweede is het niet de bedoeling van de test om de leerling te demotiveren. De vijf indiceert een onvoldoende en geeft aan dat de leerling extra aandacht nodig heeft bij het leren lezen.

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreberekening

Scoreformulier test niveau 5A:

Doorverwijzing

Tekstvariatie

Testitems

Item	Score +	Score +/-	Score -
Volume	minder dan 5 onverstaanbare woorden	5 onverstaanbare woorden	meer dan 5 onverstaanbare woorden
Tempo	tekst binnen 3 minuten gelezen	tekst in meer dan 3 tot 3½ minuut gelezen	tekst in meer dan 3½ minuut gelezen
Articulatie	minder dan 5 niet goed uitgesproken woorden	5 niet goed uitgesproken woorden	meer dan 5 niet goed uitgesproken woorden
Intonatie	minder dan 5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd	5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd	meer dan 5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd

Scoreformulier test niveau 5A:

		+	+/-	-	opmerkingen
1	Volume				
2	Tempo				
3	Articulatie				
4	Intonatie				
					Cijfer:

De cijfers voor de vier testonderdelen worden opgeteld en gedeeld door 4. Dat is het cijfer op deze leestest.

Doorverwijzing

Leerlingen die een 5 ½ of 5 hebben op een onderdeel krijgen extra zorg. Dit kan in de klas, bij een zorgleerkracht of als extra huiswerktaak. De test wordt bij hen na een maand weer afgenomen.

Tekstvariatie

De leerkracht kan zelf een tekst voor de test samenstellen. De tekst moet afgeleid zijn van een van de verhalen uit het leesboek op niveau 5B. De tekst moet tussen de 110 en 130 woorden hebben. De gemiddelde zinslengte is 8 woorden. In de tekst moet minstens een (1) vraagteken voorkomen, minstens een (1) uitroepeten en minstens twee (2) zinnen in de directe rede.

DE SCHRIFTELIJKE TEST

Testitems

Bij het voortgezet lezen wordt stillezen steeds belangrijker. De leerling leest de tekst daarbij alleen met de ogen. Het is belangrijk dat de leerling de woorden herkent en via de hersenen betekenis aan ze geeft. De schriftelijke test is dan ook gericht op het herkennen van woordbeelden. De leerling krijgt twintig rijen van 3 woorden aangeboden. In elke rij staat een woord dat de leerling moet herkennen uit de tekst die bij de test hoort. Vijf woordrijen bevatten een woord uit de woordenschat van de desbetreffende les. De overige woordrijen worden als volgt getypeerd: testitem, maar inhoudelijk ervan afwijken.

- 4x tweelettergreppige woorden
 - 5x drielettergreppige woorden
 - 3x vier- of meer dan vierlettergreppige woorden
 - 3x leenwoorden uit het Sranan, een andere Surinaamse taal of een vreemde taal. Als er niet genoeg woorden van deze categorie in de tekst voorkomen, mogen ze vervangen worden door Nederlandse woorden met drie of meer lettergrepen.
- De afleiders zijn woorden die wat betreft het aantal lettergrepen overeenkomen met het testitem, maar inhoudelijk ervan afwijken.

De tekst

De leerkracht kiest een tekst uit het leesboek op niveau 5B, die tijdens de leeslessen behandeld is. De leerkracht maakt niet van tevoren bekend welke tekst gebruikt zal worden voor de toets. In het voorbeeld is dit tekst 26, *Bolle en de vinger*.

De afname

De test kan aan het einde van het eerste kwartaal worden afgenomen. De leerlingen krijgen vijftien minuten de tijd om de gekozen tekst uit hun leesboek te lezen. Daarna worden de boeken weggezet en krijgen ze het formulier met de woordrijen. De leerlingen kiezen uit elke rij een woord dat ze herkennen uit de gelezen tekst. Ze onderstrepen dit woord. Voor dit onderdeel van de test hebben ze weer vijftien minuten de tijd. Het formulier wordt bij de leerkracht ingeleverd.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. Aan de leerlingen wordt van tevoren meegedeeld dat bij de test een tekst uit het leesboek gebruikt zal worden. Welke tekst dat is, wordt pas bekendgemaakt bij aanvang van de test. De leerlingen moeten elk een leesboek ter beschikking hebben. Verder wordt ook aangegeven dat ze een formulier met rijtjes woorden zullen krijgen. Uit de rijtjes moet telkens slechts een woord worden onderstreept. Dat is een woord dat ze in de tekst hebben gezien. Elke leerling schrijft zijn naam op het formulier. Ze worden op de hoogte gesteld van de duur van de test (2x vijftien minuten).

Scoreberekening

Voor elk correct onderstreept woord krijgt de leerling een halve punt. Om het cijfer te berekenen, worden de punten opgeteld. Dit cijfer zal samen met het cijfer voor de mondelinge test gebruikt worden om het rapportcijfer te berekenen.

Scoreformulier

LEESTEST VOOR LEERJAAR 5 NIVEAU 5B				
Naam leerling:		Klas:	Datum:	
Onderstreep in elke rij het woord dat je hebt gezien in het verhaal dat je hebt gelezen				
A	B	C	D	E
afgerekend	spanning	diplomaatauto	waterleiding	ijzerhoudend
afgeknepen	koning	diplomazwemmen	waterdrager	zuurzakijssjes
onzichtbare	spinning	hoofdverdiepingen	geleidehond	spoedeisende

De tekst

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreberekening

Scoreformulier

F	G	H	I	J
hetze pauze kousen	uitgang deurpost postbus	vinger venster honger	vertier armband verband	mannetje schaafijnsman groenteman
K	L	M	N	O
mengeling vriendenkring plotseling	bloeiseizoen oordruppels bloeddruppels	huiskamer ziekenhuis wormziekte	ongeluk ongemak gelukskaart	afgesloten ingesloten afstandmeter
P	Q	R	S	T
waterleiding wateremmer gespreksleider	flauwgevallen ongeneeslijk omgevallen	toilet cadeau portier	tyuri batyaw sneysi	game tablet name

De antwoorden bij deze test zijn in het onderstaande schema weergegeven. De woorden in kolom A tot en met E zijn woorden die voorkomen in de woordenschat voor deze les.

De leerkracht heeft uitleg gegeven over deze woorden. In kolom F tot en met I staan tweelettergrepige woorden. Kolom J tot en met N staan drielettergrepige woorden. In kolom O tot en met Q staan vier- of meer dan vierlettergrepige woorden. De kolommen R tot en T hebben woorden die hun oorsprong hebben in een andere taal dan het Nederlands.

A	B	C	D	E
afgeknepen	spinning	diplomazwemmen	waterleiding	spoedeisende
F	G	H	I	J
pauze	deurpost	vinger	verband	schaafijnsman
K	L	M	N	O
plotseling	bloeddruppels	ziekenhuis	ongeluk	afgesloten
P	Q	R	S	T
waterleiding	flauwgevallen	toilet	tyuri	game

Testvariatie

De leerkracht kan zelf een test samenstellen op basis van bovengenoemd voorbeeld met de verhalende of theaterteksten uit het leesboek niveau 5B.

6.4 Testen voor niveau 5C

DE MONDELINGE TEST

Testitems

Bij het voortgezet lezen op dit niveau oefent de leerling om langere stukken vloeiend te lezen. De teksten op niveau 5C zijn tussen de 700 en 950 woorden. De zinslengte is gemiddeld 8 of 9 woorden. Bij deze test wordt een tekst van 169 woorden gelezen, met een gemiddelde zinslengte van 8 of 9 woorden.

Testvariatie

Testitems

De leerkracht let op:

- Volume; de leerling moet verstaanbaar lezen;
- Tempo; de leerling moet de tekst vlot kunnen lezen;
- Articulatie; de leerling moet de woorden goed kunnen uitspreken;
- Intonatie; de leerling moet bij het lezen de leestekens in acht nemen en stemvariatie toepassen. De intonatie geeft ook aan of de leerling zich kan inleven in de tekst.

De tekst

De tekst voor deze test is afgeleid van tekst 33 uit het leesboek, El Dorado.

De leerling moet onderstaande tekst binnen drie minuten vloeiend lezen.

Het plein bij het paleis van Ulupa was geplaveid met gouden tegels. De zitbankjes hadden goudbeslag op de leuning. Voor de woning van Ulupa stond een enorme rots van puur goud te blinken in de zon.

Zo leefden de inheemsen zorgeloos totdat op een dag de belangrijkste sjamaan zich met een bezorgde blik bij Ulupa aanmeldde.

"Ons rijk zal verdwijnen", zei hij zonder omwegen.

"Hoe bedoelt u?", vroeg Ulupa.

"Het goud. Het is het goud. Dat zal onze ondergang zijn."

"Maar het goud geeft ons zoveel plezier. Hoe kan dat onze ondergang zijn?", vroeg Ulupa weer.

"Het staat in de sterren geschreven!", riep de sjamaan ongeduldig. Daarna vertrok hij weer naar de bergen.

Nu moet je weten dat omstreeks die tijd de eerste blanken in Zuid-Amerika aankwamen. Het waren vreemde wezens. Ze hadden een lichte huid.

Hun boten hadden vleugels. Ze kwamen van een plek die niemand kende. De inheemsen op de eilanden bij de kust zagen hen het eerst. Maar al gauw bereikten de vreemdelingen ook het vasteland.

De afname

De test kan twee tot drie weken voor het einde van het eerste kwartaal worden afgenomen. Per leerling kan ongeveer vijf minuten gereserveerd worden voor de test. De test wordt mondeling afgenomen, door de leerkracht zelf. Als het te druk is in de klas, wordt een andere ruimte aanbevolen, bijvoorbeeld de mediatheek. De leerkracht houdt tijdens de test de tijd bij en noteert de score op het scoreformulier als de leerling klaar is met lezen. Het is aan te bevelen de test op audio op te nemen. In geval van twijfel kan de opname altijd terug beluisterd worden.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. De leerlingen moeten erop voorbereid zijn, dat ze bij de leerkracht aan tafel een tekst moeten lezen. De tekst die de leerlingen zullen moeten lezen, lijkt op de teksten uit het leesboek.

Scoreberekening

Er wordt gelet op volume, tempo, articulatie en intonatie. Intonatie houdt in dat de leestekens in acht moeten worden genomen. Articulatie houdt in dat de woorden correct uitgesproken moeten worden. Woorden die eerst fout worden uitgesproken en daarna correct, worden goed gerekend. Woorden die uitgesproken worden met een moedertaalaccent worden goed gerekend.

De tekst

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreberekening

Scoreformulier test
niveau 5A:

Doorverwijzing

Testvariatie

Een + is een voldoende en de leerkracht kan een cijfer geven tussen 6 en 10.
Aan de hand van de opmerkingen kan de leerkracht het cijfer motiveren.
Een +/- is een vijf en een half.
Een – is een onvoldoende. De leerkracht geeft een vijf.

In deze methode is er om twee redenen voor gekozen om de leerling niet lager dan een vijf te geven voor deze test. De eerste reden heeft te maken met subjectiviteit. Het blijft moeilijk om de testitems in absolute termen te beoordelen. Enige mate van subjectiviteit zal er altijd zijn bij degene die de test afneemt. Ten tweede is het niet de bedoeling van de test om de leerling onnodig te demotiveren. De vijf indiceert een onvoldoende en geeft aan dat de leerling extra aandacht nodig heeft bij het leren lezen.

Item	Score +	Score +/-	Score -
Volume	minder dan 5 onverstaanbare woorden	5 onverstaanbare woorden	meer dan 5 onverstaanbare woorden
Tempo	tekst binnen 3 minuten gelezen	tekst in meer dan 3 tot 3½ minuut gelezen	tekst in meer dan 3½ minuut gelezen
Articulatie	minder dan 5 niet goed uitgesproken woorden	5 niet goed uitgesproken woorden	meer dan 5 niet goed uitgesproken woorden
Intonatie	minder dan 5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd	5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd	meer dan 5 leestekens genegeerd of fout geïnterpreteerd

Scoreformulier test niveau 5A:

		+	+/-	-	opmerkingen
1	Volume				
2	Tempo				
3	Articulatie				
4	Intonatie				
					Cijfer:

De cijfers voor de vier testonderdelen worden opgeteld en gedeeld door 4. Dat is het cijfer op deze leestest.

Doorverwijzing

Leerlingen die een 5 ½ of 5 hebben voor een of meer onderdelen, krijgen extra zorg. Dit kan in de klas, bij een zorgleerkracht of als extra huiswerktaak. De test wordt bij hen na een maand weer afgenomen.

Tekstvariatie

De leerkracht kan zelf een tekst voor de test samenstellen. De tekst moeten afgeleid zijn van een van de verhalen uit het leesboek op niveau 5C. De tekst moet tussen de 150 en 170 woorden hebben. De gemiddelde zinslengte is 8 woorden. In de tekst moet minstens een (1) vraagteken voorkomen, minstens een (1) uitroepteken en minstens twee (2) zinnen in de directe rede.

DE SCHRIFTELIJKE TEST

Testitems

Bij het voortgezet lezen wordt stillezen steeds belangrijker. De leerling leest de tekst daarbij alleen met de ogen. Het is belangrijk dat de leerling de woorden herkent en via de hersenen betekenis aan ze geeft.

De schriftelijke test is dan ook gericht op het herkennen van woordbeelden. De leerling krijgt twintig rijen van 3 woorden aangeboden. In elke rij staat een woord dat de leerling moet herkennen uit de tekst die bij de test hoort. Vijf woordrijen bevatten een woord uit de woordenschat van de desbetreffende les. De overige woordrijen worden als volgt getypeerd:

- 4x tweelettergrepige woorden
- 5x drielettergrepige woorden
- 3x vier- of meer dan vierlettergrepige woorden
- 3x leenwoorden uit het Sranan, een andere Surinaamse taal of een vreemde taal. Als er niet genoeg woorden van deze categorie in de tekst voorkomen, mogen ze vervangen worden door Nederlandse woorden met drie of meer lettergrepen.

De afleiders zijn woorden die wat betreft het aantal lettergrepen overeenkomen met het testitem, maar inhoudelijk ervan afwijken.

De tekst

De leerkracht kiest een tekst uit het leesboek op niveau 5C, die tijdens de leeslessen behandeld is. De leerkracht maakt niet van tevoren bekend welke tekst gebruikt zal worden voor de toets. In het voorbeeld is gebruik gemaakt van tekst 25, De nieuwe kleren van de keizer.

De afname

De test kan aan het einde van het eerste kwartaal worden afgenomen. De leerlingen krijgen vijftien minuten de tijd om de gekozen tekst uit hun leesboek te lezen. Daarna worden de boeken weggezet en krijgen ze het formulier met de woordrijen. De leerlingen kiezen uit elke rij een woord dat ze herkennen uit de gelezen tekst. Ze onderstrepen dit woord. Voor dit onderdeel van de test hebben ze weer vijftien minuten de tijd. Het formulier wordt bij de leerkracht ingeleverd.

Instructies voor de leerling

De leerlingen worden tijdig op de hoogte gesteld op welke dag ze de test moeten doen. Aan de leerlingen wordt van tevoren meegedeeld dat bij de test een tekst uit het leesboek gebruikt zal worden. Welke tekst dat is, wordt pas bekendgemaakt bij aanvang van de test.

De leerlingen moeten elk een leesboek ter beschikking hebben. Verder wordt ook aangegeven dat ze een formulier met rijtjes woorden zullen krijgen. Uit de rijtjes moet telkens slechts een woord worden onderstreept. Dat is een woord dat ze in de tekst hebben gezien. Elke leerling schrijft zijn naam op het formulier. Ze worden op de hoogte gesteld van de duur van de test (2x vijftien minuten).

Scoreberekening

Voor elk correct onderstreept woord krijgt de leerling een halve punt. Om het cijfer te berekenen, worden de punten opgeteld. Dit cijfer zal samen met het cijfer voor de mondelinge test gebruikt worden om het rapportcijfer te berekenen.

Testitems

De tekst

De afname

Instructies voor de leerling

Scoreberekening

Scoreformulier

LEESTEST VOOR LEERJAAR 5 NIVEAU 5C				
Naam leerling:			Klas:	Datum:
Onderstreep in elke rij het woord dat je hebt gezien in het verhaal dat je hebt gelezen				
A	B	C	D	E
kamp ambt brand	koper loper stroker	audiëntie clientèle bediening	eerlijkheid rariteit Majesteit	pekinnees hofmeester berghokdeur
F	G	H	I	J
balspel volgzaam volksbal	zweven wenen weven	ader advies vieze	keizer ijzer keisteen	begrijpen bedrieger dreigement
K	L	M	N	O
buitendeur langwerpig buitenland	verveling hotelprijs hoveling	poolbeertje poolshoogte hoogtevrees	modeshow moederdag theatershow	ondeskundig ongevaarlijk desperado
P	Q	R	S	T
aangebroken aangesproken gebeurtenis	berekenen afgebroken bekendgemaakt	pauwenpatroon lauwerkransen schoenvetertje	goedgemutste goedbetaalde aardbevingen	scheepskapitein schaterlachen vernedering

De antwoorden bij deze test zijn in het onderstaande schema weergegeven. De woorden in kolom A tot en met E zijn woorden die voorkomen in de woordenschat voor deze les. De leerkracht heeft uitleg gegeven over deze woorden.

In kolom F tot en met I staan tweelettergrepige woorden. Kolom J tot en met N staan drielettergrepige woorden. In kolom O tot en met Q staan vier- of meer dan vierlettergrepige woorden. De kolommen R tot en T hebben woorden die hun oorsprong hebben in een andere taal dan het Nederlands

A	B	C	D	E
ambt	loper	audiëntie	Majesteit	hofmeester
F	G	H	I	J
volksbal	weven	advies	keizer	bedrieger
K	L	M	N	O
buitenland	hoveling	poolshoogte	modeshow	ondeskundig
P	Q	R	S	T
aangebroken	bekendgemaakt	pauwenpatroon	goedbetaalde	schaterlachen

Testvariatie

De leerkracht kan zelf een test samenstellen op basis van bovengenoemd voorbeeld met de verhalende of theaterteksten uit het leesboek niveau 5C.

Testvariatie

1. Baldewsingh, Rabin, Sarnámi woordenschat. Uitgeverij Surinen, 2018.
2. Bies de, Renata, Woordenboek van de Surinaamse bijdrage aan het Nederlands. Anton de Kom Universiteit van Suriname, 2008.
3. Bies de, Renata, *Carisur Culinaire Dictionaire*. Universiteit van Suriname, 2013.
4. Dale van, *Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*, deel 1-3. Utrecht/Antwerpen, 1984.
5. Eskes, Marita, *Technisch lezen in een doorlopende lijn*. Uitgeverij Pica, 2020.
6. Groce, E. and Groce, R., *Deconstructing the Accelerated Reader Program*. In: Reading Horizons. Volume 46, nr. 1. 2005. Western Michigan University.
7. *Het leesonderwijs in primair- en voortgezet onderwijs*. Een stand van zaken en curriculaire aanbevelingen. SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Enschede, 2018.
8. Hilst van der, Eddy, *De spelling van het Sranan*. De spelling van het Sranan. Paramaribo, 2008.
9. Houtveen A.A.M., *Goed Geletterd*. Opbrengsten van het lectoraat Geletterdheid 2006-2018. 2018. Hogeschool Utrecht. Kenniscentrum Leren en Innoveren.
10. *Ik hoor, ik kijk, ik lees*. Deel 1 tot en met 10. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
11. *Ik hoor, ik kijk, ik lees*. Handleiding deel 1 tot en met 10. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
12. *Kerndoelen Nederlands*. TULE inhouden en activiteiten. Ontwikkeld door SLO en Expertisecentrum Nederlands. <http://tule.slo.nl/Nederlands/F-KDNederlands.html>
13. *Leerstoflijn en Lezen beschreven*. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse Taal voor leesonderwijs in het basisonderwijs. SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Enschede, 2010.
14. *Leergebied Nederlands*. Voorstel voor de basis van de herziening van de kerndoelen en eindtermen van de leraren en schoolleiders uit het ontwikkelteam Nederlands. 2019. www.curriculum.nu
15. *Leerplan Gewoon Kleuter- en Lager Onderwijs*. Leergebied Nederlands. GO onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Pedagogische Begeleidingsdienst. Brussel. 2013.
16. Manna, R., *Leveled Reading Systems, Explained*. <https://www.scholastic.com/teachers/articles/teachingcontent/leveled-reading-systems-explained/>
17. *Op weg naar een curriculum voor het basisonderwijs*. Curriculumraamwerk en leerlijnen. Ontwikkeling basisonderwijs Suriname. 2011. MINOV en SLO.
18. *Overzicht methoden op de basisschool*. 2020. Bron: OS Mijnzorgweg.
19. *Programma 'auditieve training'*. Handleiding. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
20. *Report on Curriculum Review, Gap Analysis and Remediation Strategy*. 2018. IMPRESS, Vrije Universiteit Brussel (VUB), MINOWC.
21. Ross, S., Nunnery, J., Goldfeder, E. *A Randomized Experiment on the Effects of Accelerated Reader/Reading Renaissance in an Urban School District: Final Evaluation Report*. Center for Research in Educational Policy, The University of Memphis. 2004.
22. *Suriname Learning lines. Progress and Implementation*. (Draft, 2019) Productie VUB.
23. *Spelend leren*. Een praktisch curriculum voor kleuters. Handleiding. 2011. Uitgave MINOV.

24. *Spelend leren*. Een praktisch curriculum voor kleuters. Themaboek 4. 5-jarigen. Handleiding. 2011. Uitgave MINOV.
25. *Taal. Leerlijnen en Eindtermen* (Draft, augustus 2019). Productie VUB.
26. *Taal met plezier*. Leerjaar 3. Periode 1, 2, 3, 4. MINOV. z.j.
27. *Taal met plezier*. Leerjaar 3. Handleiding en bronnenboek. MINOV. z.j.
28. *Taal met plezier*. Leerjaar 4. Handleiding Taal. MINOV 2013.
29. *Taal met plezier*. Leerjaar 4. Werkboek Taal. MINOV 2013.
30. *Van hier en daar en overal*. Deel 1 tot en met 12.
31. *Van hier en daar en overal*. Handleiding deel 2. 1986. Uitgave MINOWC.
32. Visser, Jacqueline. *Lezen op AVI niveau*. De schaling, normering en validering van de nieuwe AVI-toetskaarten. Proefschrift KU Nijmegen. 1997.
33. *Woordenlijst Nederlandse Taal*. Nederlandse Taalunie, 1995. (Het Groene Boekje), ook: www.woordenlijst.org)
34. www.woorden.org (Nederlands woordenboek online)
35. Sranantongo - Nederlands Online Interactief Woordenboek (sil.org)

BIJLAGE A:

(Woorden uit het Nederlands, Surinaams-Nederlands (SN), Sranan, Sarnámi, Javaans, Saramaccaans en Okanisi. Leenwoorden uit het Engels, Frans, Duits en Spaans)

Leesboek 5A

A

a (Sranan)
a di mi yere yu feryari (Sranan)
a gi uma nen (Sranan)
aai (Saramaccaans)
aanmeersteiger
aansporen
aardewerk
aardig centje
absoluut
afingisoep (SN)
airco (Engels)
ájá (Sarnámi)
áji (Sarnámi)
alataka (Sranan)
alleenstaand
ambassade
ambulance
antieke
applaudisseren
asiel
assistente
atjar (Javaans)
ay (Sranan)
ay baya (Sranan)

B

badwater
baksen (SN)
bana (Sranan)
batyaw (Sranan)
bedrijf
bejaardentehuis
beroep
beschaafd
Berliner bol (SN)
beroemd
beteuterd
bewonderen
biga (Sranan)
bigi yari (SN)
blakamans (SN)
bloedneus
borduurgaren
bouwstijl
boy (SN)

boys (Engels)
boya (SN)
brasa (SN)
brok in de keel hebben
bruya (SN)

C

cadeau (Frans)
cassavetomtom (SN)
check (Engels)
chips (Engels)
chocopasta
chutney (Sarnámi/Engels)
cornflakes (Engels)
creatief
cups (Engels)

D

dawet (Javaans)
de grote wereld
dementeren
dengue
denguevirus
dieetlijst
dobermann (Duits)
doet haar best
draalkous
dreumesen

E

electricien (Frans)
erfkraan
emotionele

F

familiebezoek
fatu (Sranan)
figuurstenen
files
fitnesstraining (Engels)
fladderen
flitsen
fluisterstem
flyer (Engels)
foldertje
ffosten (Sranan)

G

geen velden of wegen
gelukkig
genadeschot
geronk
gesmoes
gesnapt
gestampt
getrokken
gewrichten
gezelligheid
gids
gluren
gudangan (Javaans)

H

hand bacoven
hau mau (Hakka)
helikopter
herinneren
hipte
hoepla
hoogmoedig
hor (SN)
hotsaus (Engels)
hoofdstad
hijskraan

I

illegaal
I weki nō (Saramaccaans)

J

jokken
jus (Frans)

K

kaise báto (Sarnámi)
kantoor
kazerne
kennismaken
kietelen
kikker
kindertehuis
kleefpoten
koelbox
kweekje (SN)

L

lafaard
lafu (Sranan)
lastig
lekkers
lobi (Srana)
logeren
lokke
loliloli (SN)
loro (javaans)
luku (sranan)

M

madame (Frans)
mae (Javaans)
makkers
man (SN)
mangrove
man van woord (SN)
mall (Engels)
mars (SN)
mi boy (SN)
mi gado (Sranan)
mi gudu (Sranan)
ministerie
mi weki ooh (Saramaccaans)
muisstil
mode
mond branden (SN)
monkimonki (Sranan)
monumentale
mopé (SN)
museum

N

náná (Sarnámi)
náni (Sarnámi)
niet meer tot elkaar praten (SN)
nò (SN)
nönö (Saramaccaans)
no span (Sranan)
now a dede (Sranan)

O

odeur (Frans)
oké (Engels)
onafscheidelijk
opening
op je donder geven
opfrissen
opschepper
orkest
overleden
overstroming

P

pad
pal
panya (SN)
pangi (SN)
papayashake (Engels)
pesten
petjil (Javaans)
pier
pikin misi (Sranan)
pingi pingi kasi (SN)
plee (SN)
poeslief
pom (SN)
praatje
pronkstuk
pukushani (Okanisi)
pup (Engels)
puppy (Engels)

R

rashond
renoveren
remote (Engels)
robbertje
romp
roomboter

S

sandalen
schuifelend
slaapdronken
slaap uit de ogen wrijven
sloddervos
slijmerig
slijsje
sluimeren
smaken verschillen
smakken
smikkelen
snuut
snacken
sorry (Engels)
soyasaus
souvenirshop (Frans/Engels)
spandoeken
sterke verhalen
sterrenkijken
stoer
strijkbout
superkoopje
switi (Sranan)

T

takelen
tandvlees
teevee
teloh (Javaans)
tja
tjoka (Sarnámi)
T-shirt (Engels)
tokkelen
toetje
tour (Frans)
tourbus (Frans)
tweeling
tya go (Sranan)

U

un kisi en (Sranan)
un weki nò (Saramaccaans)

V

vacht
vakantieoord
veerboot
veercomplex
veerdienst
vechtersbazen
verbaasd
verdamp
verdriet
verlegen
verhuiswagen
verpotten
versleten
verwaand
verwaarloosde
vitamine
vlucht
vondst

W

wanhopig
ware
warme vis (SN)
watertanden
weetjes
windbuks
woonkamer

Y

yu kisi mi (Sranan)

Z

zielig
zilte
zinken
zurig

Leesboek 5B

A

aardedonker
aardbeving
a doo (Okanisi)
a boto doo (Okanisi)
afgeknepen
afvalvrij
ai kon kiin (Okanisi)
aitkanti
alert
andermans
a no mi (Sranan)
angel
apiti (SN)
assistent

B

Ba (Sranan)
B'Anansi (Sranan)
baal
babymonitor (Engels) bah
basya (SN)
begraven (SN) bekennen
beschaamd
besmeurd
bestaan
bestuursopzichter
beteuterd
beurs
beverig
bezichtigen bigi mofo (Sranan)
bigi ston (Sranan)
bobo (SN)
borduurset
bot zijn
brei
broeden
buitenland

C

cabana (Spaans) cassavebrei
(SN) cassavebrood (SN)
commentaar
concentratie
controle cup (Engels) cute
(Engels) cornflakes (Engels)
creatief
cups (Engels)

D

diplomazwemmen
dobbelsesteen dokte (SN)
doodsangst
drentelen
dyul (SN)

E

eeuwig
epauletten

F

festival
flashlights (Engels)

G

galop
game (Engels)
gedichtenbundel
geflikt
gefrommel
geheim
gekko
gelicht
gemeen
gevaarte
giechelen
gi mi wan tori (Sranan)
griezelt

H

Hechten
hemellichamen high five
(Engels)
hoeven
honderduit
hoogte verliezen
houwer (SN)

I

Inheems
instinct

J

jeans (Engels)
jong

K

kaaiman
kantoor
kamrawenke (SN)
kasiri (SN)
kattenbrokjes
kikkerkolonie
klamboe
klapwiekend
kleuter
klieft
klooster
knettert
kolossale
koorts
koppig
koprol
krenkte
kroost
kudde
kuif
kwak (SN)

L

label (Engels)
lantibus (SN)
lastdrager
lesje geleerd
let' a faya (Sranan)
let's go (Engels)
liften
Lord (Engels)
lot lijdzzaam
luxe

M

manieren
matapi (SN)
mislukking
misverstand
mi tata (Sranan)
moed
moeizaam
monnik
morserij
motorkap

N

no span (Sranan)
now mi o wini (Sranan)
nijdig

O

ondanks
onstuimig
ontbijten
onverstandig
onvoldoende
omstebeurt
oorvegen
oorverdovend
operator (Engels)
opgelucht
opgewekt
opgewonden

P

piaka peprewatra (SN)
pick-up
plicht
podium
producten
prop
publiek
pupillen

R

race (Engels)
receptie
recreatieoord
reflectoren (Engels)
regen komt bij bakken
regenwoud
ren
restant
reuzin
riool
ritselend
ronde
rijk
ruiter

S

san (SN)
schaafijnsman (SN)
schaterlachen
schemer
schitteren
schoolboot (SN)
schoonheidsprijs
schoorvoetend
schuiltje (SN)
schurk spelen (SN)
sieraad
sierlijk
siksiyuru (Sranan)

sjirpen
smile (Engels)
snakte
snoeppauze (SN)
snufje
snuiter
sofa
souvenir
speech (Engels)
spiegelbeeld
sprint
Spoedeisende Hulp
sponning
spot drijven
stand (Engels)
standje
steiger
sterven
stiekem
stroper
stijfjes
sula (SN)

T

tafereel
tan (Sranan)
tekenen
teleurgesteld
time
-out (Engels)
tjirpen
todo (Sranan)
toilet (Frans)
tranenbad
trens (SN)
treurig
tropisch
tros
tya mi g'a Guyaba (Sranan)
ty
ê (SN)
tyuri (SN)

U

Uitverkoop
uitgeput

V

vaal
valsspeler
venijnig
verontwaardigd
verpesten
verwaand
video

vleet
voetbalstrey (Sranan)
voornamen
voorzichtig
vrijgezel
vrijpostig (SN)

W

wagenwijd
waterleiding
wazig
welkom
wiebelen
wipstoeltje

Y

yu doro tu (Sranan)

Z

zegje
zwamp
zwemclub
zoemer
zonde

Leesboek 5C

A

akelige
alsmaar
ambt
angstaanjagend
argwanend
avonturier
audiëntiet

B

bakru (SN)
bedrogen
beende
belachelijk
belangrijk
belasting
beproeven
beraad
bergplateau
betaald zetten
beterschap
bikinitopje
bloedvergieten
boeket
boks
bordes
bosgeesten
bovenwaartse
boy (SN)
briesen
busbusi (Sranan)

C

cassavedokun (SN) cool (Engels)
compliment
consequenties controller
(Engels) coup (Frans)

D

delegatie diner (Frans)
doodstil
dooier
doorzetten
dutje

E

eerbied
edelstenen
er tin tin (Sranan)

F

faalangst
falen
failliet
favoriet
fayalobi (SN)
finish (Engels)
franjes

G

game (Engels) gastvrij
geëmigreerd
geliefde
geneeskrachtig
gepeins
geplaveid
gevangenis
gewetenloos
glijhek
gluren
gong
goudmijn

H

hengsels highway (Engels)
hofhouding
hofmeester
Hoogheid

I

in de val lokken
ingelijfd
intelligent
internet (Engels)
invasie

J

juk

K

kabbelt
kaboutertje
kasteel
ketel
kitten (Engels)
knarsetandend knikkebollen
koets
ko gwe (Sranan)
kolonne
koninklijk
krokodil
kurta (Sarn

ámi)

kustlijn

L

languit
leidsel
lelijkerd
lendendoek
leugenaar
liefdesverdriet
loods
luie donder (SN)

M

magische
Majesteit
mankte
marionetten
mati (SN)
monding
muzikant

N

náni (Sarnámi)
nauwelijks
nood
normaal

O

onderdanen
onderschatten
onzin
op de loer
op mijn donder
opa (Sranan)
opperhoofd
opschrift
opstoker

P

palulu (SN)
pandit (Sarnámi)
perceel
perfecte
Pikin Sneki (Sranan)
Pikin Todo (Sranan)
piraat please (Engels) plensbui
pottenbakker
pronken

R

raasde en tierde
rode loper
rommelen
rondneuzen
rooftochten
roomsput

S

sabanadia (Sranan) sawpaw
(SN)
schatkamer
scheidsrechter
schoonzoon
schoenleesten
schreide
schuifelt Sire
sjamaan
smaak
spaargeld
spitste de oren
stampvoetend
startsein
station
stomverbaasd
streken
Superman (Engels)

T

tablet (Engels) tienuurklokje
(SN) tori (SN)
toverfee
toverkracht
toverstofje
tsjirpte
troebel
truck (Engels)

U

uitkijk

V

vakwerk
verband
vergrootglas
verkwanselen
verstijfde
verzwikt
vierkant in de steek laten
volle pond
vriezen
vrijpostigheid (SN)

W

wedden
wens
weids
wiegen
wintertijd
wisi (SN)
Wonderwoman (Engels)
wrak
wreed

Y

Yes (Engels)

IJ

ijdelruit

Z

zadel
zandbanken
zeemeermin
zelfvertrouwen
zeulde
zielsveel
zuur kijken
zwaan
zwerft

BIJLAGE LEESNIVEAUS

Bijlage: Leesniveaus

LEESNIVEAUS			
Niv	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
4A	Leerjaar 4, 1 ^e kwartaal	LET= 1,27 ZL=7 TTL=150 - 250 (Herhaling) decoderen van: - ch(t), ng, nk, aai, oei, ooi, eer, eur, oor, eeuw, ieuw; - einde van een woord met d(t) als [t] en b als [p]; - stomme [e] in ver-, ge-, be-, -lijk, -ig en verklein woorden met -je, -tje, -pje, en -kje; - i als [ie]; - tweelettergreppige woorden met een lange klank in de klankteen; - drie- of meerlettergreppige klankzuivere woorden of woorden met een stomme [e] in bovengenoemde categorieën.	Woorden uit de school- en thuisomgeving.
4B	Leerjaar 4, 2 ^e kwartaal	LET= 1,27 ZL= 7 TTL=200 - 350 (Herhaling) decoderen van: - de stomme [e] in verkleinwoorden met -etje; - woorden met een trema, accent grave, accent aigu; - woorden met een apostrof; - woorden met c, x, y; - woorden met th als [t], ge als [zje] en eau als [oo]; - woorden met tie als [tsie] en ish als [ies]; - woorden met ch en sh als [sj] - leestekens: punt, komma, uitroepstekens, vraagtekens, dubbele punt en aanhalingstekens; - meerlettergreppige woorden.	Woorden uit de school- en thuisomgeving.
4C	Leerjaar 4, 3 ^e kwartaal	ZL= 7 of 8 TTL=200 - 350 Uitspraak: - eenvoudige (leen)woorden uit Engels en Sranan Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie	Begrijpend lezen: - aanvullende woorden schat; - herkenbare wie-, wat-, waarsituatie; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met eindrijm
5A	Leerjaar 5, 1 ^e kwartaal	ZL= 7 of 8 TTL= 300 – 600 Uitspraak: - eenvoudige (leen)woorden uit de overige Surinaamse thustalen en andere vreemde talen. Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; - inlevingsvermogen (emoties /attitudevorming) Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met beginrijm/ alliteratie - drama script

5B	Leerjaar 5, 2 ^e kwartaal	ZL= 8 TTL=500 - 750 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; - inlevingsvermogen (emoties / attitudevorming) Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met eind- en of beginrijm. - drama script
5C	Leerjaar 5, 3 ^e kwartaal	SL= 8-9 TWT= 700 - 950 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - verhaalgenre: sprookjes en fabels; - andere eenvoudige versvormen.
6A	Leerjaar 6, 1 ^e kwartaal	ZL= 9 TTL= 900 - 1000 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - verhaalgenre: historisch verhaal, religieus verhaal.
6B	Leerjaar 6, 2 ^e kwartaal	ZL= 9-10 TTL= 900 - 1100 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - figuurlijke en letterlijke taal; - spreekwoorden en gezegden. Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - de boodschap in het verhaal.

6C	Leerjaar 6, 3 ^e kwar- taal	ZL= 10 TTL= 900 - 1100 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Poëzievoordracht: - passie; - articulatie, volume, tempo, intonatie.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - de schrijver achter het verhaal; - poëzie / liedteksten.
7A	Leerjaar 7, 1 ^e kwar- taal	SL=10-11 TWT=1000 - 1300 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Storytelling: - passie; - juiste weergave van het verhaal.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhalen voor storytel- ling; - verhaalgenre (auto) biografie
7B	Leerjaar 7, 2 ^e kwar- taal	TTL=1000 - 1450 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Boekpresentatie: - spreekbeurt.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - jeugdliteratuur (van bekroonde nationale schrijvers en internatio- naal bekende schrijvers in het vrije domein.
7C	Leerjaar 7, 3 ^e kwar- taal	TTL=1300- 1700 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Boekpresentatie: - spreekbeurt.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbrei- ding; - meertalige teksten met codewisseling in de dialogen. Attitudevorming/ empa- thische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenre: cartoons

8A	Leerjaar 8, 1 ^e kwartaal	TTL=1300- 1700 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Boekpresentatie: - spreekbeurt. Storytelling met poppen: - creativiteit; - juiste weergave van het verhaal.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenre: science fiction / fantasie - dramascript voor poppentheater.
8B	Leerjaar 8, 2 ^e kwartaal	TTL=1500- 2000 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Boekpresentatie: - spreekbeurt. Poëzievoordracht: - passie; - articulatie, volume, tempo, intonatie;	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenres: reizen en avontuur; - Sranan gedichten

LET = gemiddeld aantal lettergrepen per zin.

ZL = gemiddeld aantal woorden per zin.

TTL= Totaal aantal woorden van de tekst

